

Ilmarisen viestintäjohtaja

Päivi Sihvola:

MAINE- MYRSKYSTÄ VOI OPPIA

TYÖELÄKE 3 | 2012

TE

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

LIITE:

TYÖELÄKELAITOSTEN
TILINPÄÄTÖSTIEDOT

2011

Paluuta ei ole

Ihminen on turvallisuushakuinen olento. Siihen ominaisuuteen kuuluu, että asioiden tulisi olla oikealla paikallaan siistissä järjestyksessä, aivan kuten ennenkin. Ihminen on myös laiska, eikä hän halua muuttaa mitään, jos ei ole pakko.

Tämä kevät on järjestyttänyt kumpaakin edellä mainittua inhimillistä ominaispiirrettä ja rytisyttänyt vankkoja rakenteita.

Turvallisuus on järkkynyt, sillä asiat ovat muuttuneet eikä mikään palaa enää ennalleen. Laiskuus on joutunut heitettäväksi romukoppaan, sillä nyt on pakko ryhtyä tekemään asioita toisin.

Toki työeläkealalla on totuttu vuosikymmenien saatossa joustavasti muuttamaan eläke-etuuksia tai työeläkeasioiden hoitoa koskevia sääntöjä sitä myötä, kun maailma ympärillä on muuttunut. Tässä on hyvin onnistuttukin. Mutta siitä ei ole kokemusta, että itse työeläkeala ja alan toimintatavat joutuvat julkisen mielenkiinnon ja ruodinnan keskukseen.

Nyt kokemusta julkisessa piinapenkissä virumisesta ja ripityksestä on kertynyt, ja kunnolla. Paljastuksia – pieniä ja suuria, aiheettomia ja aiheellisia, merkityksettömiä ja merkityksellisiä – on tipahdellut otsikoihin tavan takaa. Varmasti aika yleisestikin odotetaan, että tämä kaikki kohu menisi ohitse ja asiat palaisivat ennalleen.

Valitettavasti moni joutuu pettymään, sillä näin ei tule käymään. Paluuta ei ole. Entistä ei enää tule.

Sanonta ”maassa maan tavalla” sai uusia ja epämiellyttäviä sävyjä viime eduskuntavaalien ympärillä, kun ilmapiiri kiristyi ja suvaitsemattomuus raivasi jalansijaa suomalaisessa poliittisessa keskustelussa. Nyt sama sanonta on saanut entistäkin kummallisempia konnotaatioita. Maan tapa ei todellakaan enää toimi missään, ei liike-elämässä, ei politiikassa, ei minkään tason päätöksenteossa.

Itse asiassa vanhojen toimintatapojen kuten hiljaisuudessa asioiden sumpelimisen ravistelu saattaa hyvinkin koitua koko työeläkealan hyväksi. Kriittinen journalismi ja sen herättämä kansan äänekäs kiukku voi lopulta muuttua alan eduksi. On pakko tehdä asioita niin, että kaikkea toimintaa voi kuka tahansa huoletta tarkastella päivänvalossa ja vaikka minkä poltopisteen alla.

Muutos on jo alkanut ja siitä on tullut jatkuva. Työeläkeala osoittaa vahvuutensa sillä, ettei se edes yritä vastustaa väistämätöntä, vaan ottaa kunnan etunojan tulevaisuuteen.

Kati Kalliomäki
päätoimittaja

Toimitus

Päätoimittaja: Kati Kalliomäki | Vt. toimituspäällikkö: Riitta Väkeväinen | Toimituspäällikkö: Anne Iivonen (vuorotteluvapaalla) | Toimitusneuvosto: Pauli Forma (Keva), Roman Goebel (Valtiokonttori), Outi Hartikainen (Varma), Mikko Karpoja (Eläke-Fennia), Eija Pahkala (ETK), Risto Syväälä (Mela) ja Mika Vidlund (ETK) | Julkaisija: Eläketurvakeskus | | Toimituksen sähköposti: tyoelake-lehti@etk.fi | Tilaukset ja osoitteenmuutokset: aineistotilaukset@etk.fi, puhelin 029 411 2500 | Osoite: 00065 Eläketurvakeskus | Puhelin: 029 411 20 | www.etk.fi | 47. vuosikerta | Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa, seuraava lehti ilmestyy lokakuussa (8.10.) | Helsinki 2012 | PunaMusta Oy | ISSN-L 0564-5808, ISSN 0564-5808 (painettu), ISSN 1799-5221 (verkkojulkaisu) | Kannen kuva: Karoliina Paatos | Ulkoasu: Ilkka Kumpulainen, Kipinä | Sisäisivujen paperi: Galerie Fine Silk 70 g/m² | Kannen paperi: Galerie Art Silk 130 g/m²

Sisältö

TYÖELÄKE 3 | 2012

4 Maine koetuksella
Työeläkeyhtiöitä on ryöpytetty julkisuudessa koko kevät. Ilmarisen viestintäjohtaja Päivi Sihvola kertoo mitä kriisistä voi oppia.

8 Kuka korjaa potin?
ETK, Tela ja SYL järjestivät paneelikeskustelujen sarjan, jossa nuoret aikuiset pohtivat työuriin ja eläkkeisiin liittyviä sukupolvikysymyksiä.

10 Kolumni
Ville-Pekka Sorsa: ”Huolestuneisuus voi olla merkki luottamuspulasta.”

11 Työeläke-lehti sai hyvät arvosanat lukijoiltaan

12 Harmaa talous yrittää viedä eläkkeetkin

Myös työeläkeyhtiöiden on syytä olla tarkkana harmaan talouden toimijoiden kanssa.

16 Nuorten työelämävalmiuksia kohentamassa

19 Visionääri-kilpailun tulokset

20 Asian harrastaja on Asahin harrastaja

22 Yritykset hoi! Maksuluokkaan voi vaikuttaa.

EK:n asiantuntijan mukaan monet yritykset ovat edelleen tietämättömiä työkyvyttömyyseläkkeiden määrän vaikutuksesta työeläkemaksuihinsa. ISS Palvelut tarttui toimeen ja säästää miljoonia vuodessa.

26 Osatyökyvyttömyyseläkkeessä isoja mahdollisuuksia

Tutkija Pirjo Saari kartoitti osatyökyvyttömyyseläkkeiden käyttöä kunta-alalla.

27 Sairauspoissaolojen lisääntyminen taittunut

Erikoistutkija Mikko Laaksonen tarkastelee asiantuntija-artikkelissaan sairauspoissaolojen yleisyyteen vaikuttavia tekijöitä.

28 Kokemuksen ääntä

Puheenjohtaja Olli Puustinen pitää tärkeänä Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätösten selkeyttä.

30 Pallo hallussa

Hyviä uutisia Kreikasta: eläkkeitä maksetaan jatkossa vain eläville!

32 Noin 100 000 suomalaista saa jo eläkettä ulkomailta

Eläkkeen saaminen ulkomailta ei ole mahdotonta ja vaikeuksissa auttaa Eläketurvakeskus, kirjoittaa osastopäällikkö Outi Lehmus asiantuntija-artikkelissaan.

33 Nimitykset

34 Luin kirjan ja Yhdyskunta-sarjakuva

35 English Summary

36 Eläketurvakeskuksen julkaisut

REPORTAASI

Nuorten työelämävalmiuksia kohentamassa

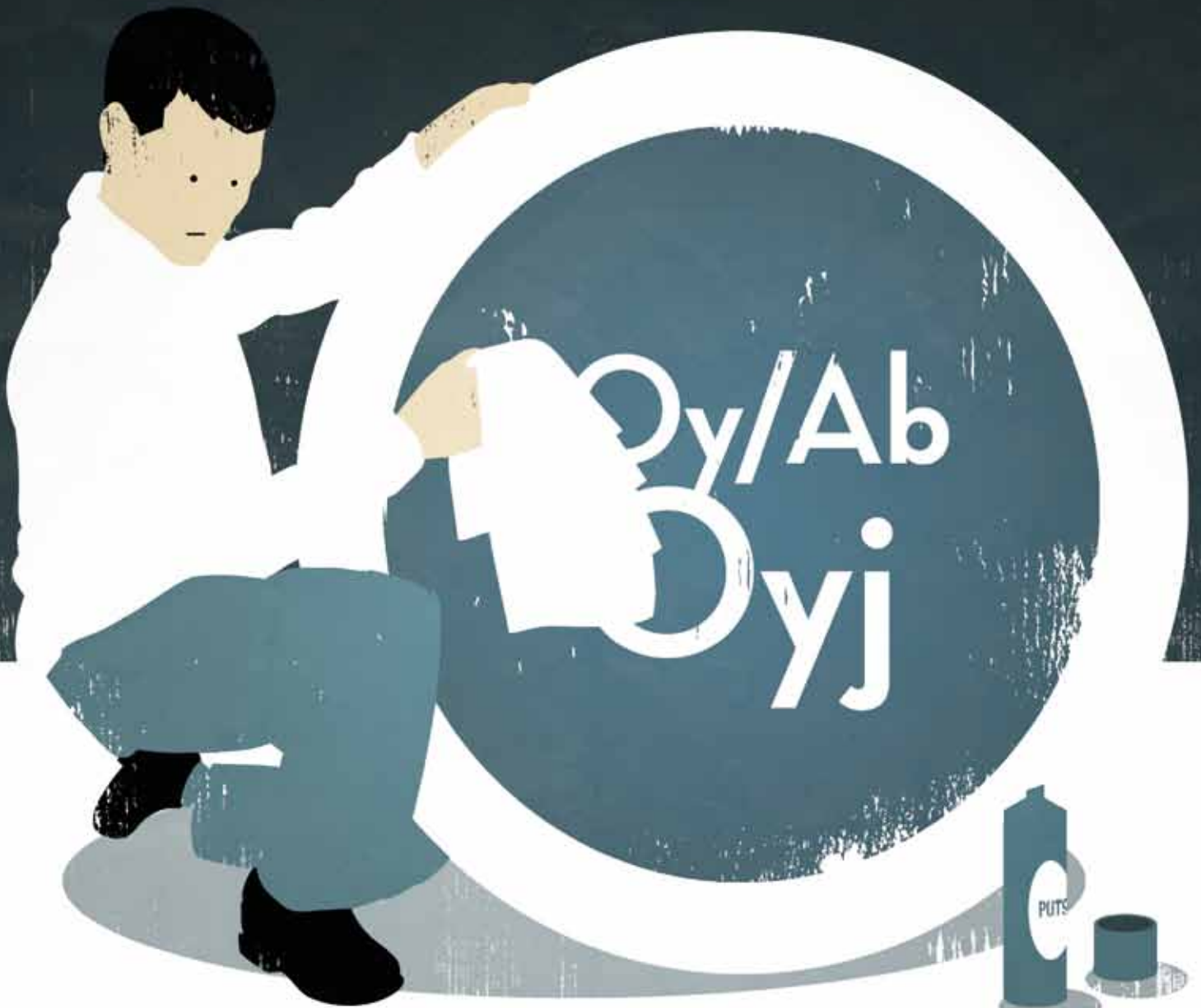
Valmiina töihin –kampanjan kouluvierailu kertoo 9-luokkalaisten unelmista.

SIVU 16

Lehden liitteenä keskiaukeamalla työeläkelaitosten tilinpäätöstiedot.

TYÖELÄKEYHTIÖ TURBULENSSISSA

Kevät on ollut raskas työeläkeyhtiöille: lähipiirikaupat ovat hallinneet otsikoita. Mainekriisistä voi kuitenkin oppia. Myös sillä on äärimmäisen suuri merkitys, miltä asiat näyttävät.

Teksti: Leena Filpus, Kuvitus: Vesa Lehtimäki, Kuvat: Karoliina Paatos

☞ Kaikki kriisiviestinnän oppaat sanovat samaa: tärkeintä on tilannelukutaito. Että näkee, minkä kokoisesta kriisistä on kyse, mihin se vaikuttaa, mitä sidosryhmiä asia koskettaa ja mitä toimenpiteitä tilanne vaatii.

Kriisiviestinnän peruseräatteen ovat totisesti hallussa myös työeläkeyhtiö Ilmarisen viestintäjohtajalla **Päivi Sihvolalla**. Yhtiö joutui myrskyn pyörteeseen, kun Helsingin Sanomat uutisoi Ilmarisen hallintoneuvostossa tuolloin istuneen Finnairin toimitusjohtajan **Mika Vehviläisen** ja Ilmarisen välisistä asuntokaupoista.

– Nöyräksi vetää viestinnän ammattilaisena. En lukenut alkutilannetta ensimmäisenä päivänä oikein. Ajattelin ilman muuta, että asia kiinnostaa mediaa, mutta en osannut arvioida uutisen johtavan jatkokertomukseen. Tästä tulikin keisi, johon kanavoituu mittava yhteiskunnallinen keskustelu, Sihvola sanoo toukokuun puolivälissä, kun eri yhtiöiden lähipiirin kaupat ovat olleet viikkoja otsikoissa.

Suuri toimija näkyy kauas

Sihvola uskoo, että vielä viisi vuotta sitten asuntokauppa-uutinen olisi unohtunut nopeamin. Tänäpäin vastuullisuus ja kohtuullisuus ovat yhteiskunnallisen keskustelun nousevia teemoja kansainvälisestikin.

– Minusta on hirveän hyvä asia, että vastuullisuuden ja läpinäkyvyyden teemoista keskustellaan. On kaikkien etu, että lähipiirikauppoihin liittyvät pelisäännöt ovat selkeitä. Niitähän ministeriö parhaillaan valmisteleekin.

Syy siihen, miksi kohusta tuli niin suuri kuin tuli, on Sihvolan mielestä selvä. Vastaahan Ilmari-

nen lähes miljoonan suomalaisen eläkkeistä.

– Näin suurta yhteiskunnallista toimijaa kuuluu tutkiskella tiukasti ja tarkasti. Eri aikojen vaatima avoimuuden ja läpinäkyvyyden aste vaihtelee. Sellainenkin aika meillä on ollut, etteivät yhteiskunnalliset asiat ole näin laajasti kiinnostaneet suomalaisia.

Mutta miten on mahdollista, että vaikka kriisiviestinnän perusasteet ovat yhtiössä tiedossa, tosipaikan tullen tilanne riistättyy niin usein kärsivästä?

– Yrityksen kriisiviestinnän ohjeistus on helppo kirjoittaa paperille. Valmius ei silti ole vain viestinnän ohjeistusta, vaan osa yhtiön kulttuuria. Se on herkkyyttä sidosryhmien huolille, mielentilan lukutaitoa. Sillä on äärimmäisen suuri merkitys, miltä asiat näyttävät.

Brändi on lupaus

Päivi Sihvola piirtää paperille tasasivuisen kolmion. Yhdessä kulmassa seisoo brändi, toisessa henkilöstö ja kolmannessa asiakkaat ja muut sidosryhmät. Brändin olennainen sisältö on se, mitä ihmisille luvataan. Lupaus jää kuitenkin tyhjäksi, jos brändi ei puhuttele henkilöstöä niin aidosti, että kaikki toimisivat lupauksen mukaisesti. Vastaavasti asiakkaan kokemus ei ole brändin mukainen, jos henkilöstö ei lunasta brändin sisältöä.

Sloganeita ja visuaalisia ilmeitä voi kopioida, mutta toimintakulttuuria ja toiminnan laatua ei voi. Näistä aineksista rakentuu ajan oloon myös yrityksen maine.

Sihvola myöntää, että kevättalven tapahtumien jälkeen Ilmarisen luottamuspääomaa on pakostikin hupennut. Sen saaminen takaisin on äärim-

- Minusta on hyvä, että vastuullisuuden ja läpinäkyvyyden teemoista keskustellaan, sanoo Ilmarisen viestintäjohtaja Päivi Sihvola.

Päivi Sihvola myöntää, että Ilmarisen luottamus pääomaa on huvennut. Sen saaminen takaisin on äärimmäisen tärkeää.

mäisen tärkeää. Eläkebisnes jos mikä on luottamusbisnestä.

– Markkinaosuuksilla mitattuna kevään tapahtumat eivät näy – alkuvuosi oli erinomainen. Luottamusta, mainetta ja brändiä ei kuitenkaan voi mitata vain numeroilla. Olennaista on se, mikä näkyy ihmisten mielissä. Ei riitä, että asiat ovat juridisesti oikein. Järki ja ymmärrys on oltava kaikessa mukana, mutta päätösten täytyy tuntua myös sydämessä oikeilta, Sihvola sanoo.

Mainetta itsessään ei voi hallita, tekoja kyllä. Lähipiiriohjeistusta yhtiön hallitus tarkensikin jo. – Emme voi sanoa, että nähkää meidät tietynlaisena. Maine rakentuu pienistä yksittäisistä teoista, kaikista kontakteista, arkityöstä yrityksen joka tasolla joka päivä. Se on herkkyyttä kuulla virtauksista yrityksen sisällä ja ulkopuolella. Tähän panostamme jatkossa vieläkin tarkemmin.

Sihvola kiistää jyrkästi ajatuksen siitä, ettei eläkeyhtiön maineella olisi lopulta mitään väliä, kun asiakkaiden on kuitenkin tavalla tai toisella hoidettava eläketurvansa.

– Totta kai sillä on väliä. Jokainen asiakas on meille tärkeä.

Vaikutusta työtunnelmaan

Kevään otsikot ovat olleet monelle Ilmarisen työntekijälle kova paikka. Yhtiössä on tehty perinteisesti pitkää uraa ja työnantajasta on oltu ylpeitä.

– Monet työntekijöistämme ovat saaneet kuulla kiittailua talon ulkopuolella, ja se on tosi ikävää. Toimitusjohtaja **Harri Sailas** onkin pyytänyt myös omalta väeltä anteeksi asian aiheuttamaa mielipahaa, Päivi Sihvola sanoo.

Ilmarisessa on myös aina kannustettu henkilöstöä kertomaan tunnoistaan talon sisällä. Nyt sisäiseen viestintään on panostettu entisestään.

Sisuuntunut Sihvola

Ilmarisessa Päivi Sihvola vastaa viestinnän lisäksi myös henkilöstöstä. Hän on tehnyt monipuolisen uran erilaisissa tehtävissä viestintä- ja media-alalla muun muassa ympäristöministeriön viestintäjohtajana, yritysvastuuviestinnän vetäjänä Stora Ensossa ja Vihreän Langan päätoimittajana. Hänet on keitetty jo monissa liemissä ennen Ilmarista.

Kuinka kova paikka kevään turbulenssi on ollut?

– En minä paljon kerinnyt miettiä, miltä minusta tuntui. Lähdin joka aamu töihin tekemään hommia. Ehkä itsetutkiskelun paikka tulee sitten myöhemmin.

Yöuniakaan Sihvola ei myönnä menettäneensä. Virheistä oppii.

– Iän karttumisella on se siunaus, että osaa jo pistää asiat mittakaavaan. En voi edes sanoa, että harmittaisi. Ehkä sisuuntuminen olisi oikea sana kuvaamaan ajatuksiani tänä keväänä, Päivi Sihvola sanoo. ■

Ministeri Paula
Risikko:

Uusien tuulien aika puhaltaa

– Nyt on työeläkekentässä uusien tuulien aika puhaltaa, toteaa sosiaali- ja terveystoiministeri **Paula Risikko**.

Ministeriössä on tartuttu vahvasti työeläkeyhtiöiden hallintosäännösten uudistamiseen. Näin halutaan lisätä yhtiöiden johdon toimien läpinäkyvyyttä ja estää epäasianmukainen eduntavoittelu. Syvimmiltään kyse on luottamuksen lisäämisestä työeläkejärjestelmään ja sen toimijoihin.

🔗 Työeläkeyhtiöiden johdon toiminta nousi otsikoihin pitkin kevättä. Erityisesti Helsingin Sanomat on uutisoinut yhtiöiden tekemiä loma-asuntojen kiinteistökauppoja ja asuntokytkeittä.

– Nämä tulivat myös Finanssivalvonnalle yllätyksenä, ministeri myönsi ja jatkoi, että uusien tuulten on jo aikakin puhaltaa.

Huhtikuussa taloustoimittajille pitämässään taustatilaisuudessa ministeri Risikko kertoi saaneensa eduskunnasta valtavan kysymysten tulvan työeläkeyhtiöiden toiminnasta juuri kiinteistö- ja asuntojärjestelyjen osalta.

Ministeri virkamieskuntineen päätti tarkkakaasti tarttua asiaan. Todennäköisesti syksyllä eduskunta saa käsiteltäväkseen hallintosääntelystä hallituksen esityksen.

– Sivusta ei voida katsoa mitään tekemättä, jos prosessit eivät toimi tai läpinäkyvyyttä päätöksenteossa ei ole, Risikko sanoi.

– Kaatunutta maitoa on turha itkeä, hän jatkoi.

Periaatteet linjataan uudelleen

Asia on hyvän matkaa valmisteilla ja kolmikantaisen neuvottelut ovat käynnistyneet työmarkkinaosapuolten kesken. Uusien sääntösten valmistelua ja neuvottelua ja ministeriössä vetää vakuutusmarkkinointiyksikön johtaja **Erkki Rajaniemi**. Hän on pääroolissa uusien tuulten puhaltajana.

– Luuletko, että työeläkeyhtiöt meidän päättää tässä asiassa silittää, Rajaniemi sanoi.

Rajaniemi näkee asian niin, että eläkeläistosten on ymmärrettävä lakisääteinen roolinsa. Niiden tehtäväksi on annettu jakaa sosiaaliturvaa. Ne ovat välineitä sosiaaliturvan toteuttamiseen. Eduskunta on säätänyt lait, joita noudatetaan.

– Työeläkeyhtiöt eivät valitse sitä, mitä periaatteita he noudattavat, hän sanoi.

Samaan aikaan epäterveiden hallintoilmiöiden kitkemisen rinnalla ministeriö valmistelee työeläkevakuutusyhtiöiden välisen kilpailun säännösten uudistamista.

Työkyvyn ylläpitotoiminta on erityisesti tarkastelussa ja kilpailuun yhtiöiden välillä haetaan selkeyttäviä malleja. Toteutuessaan yhtiökohtainen hoitokustannusosa tarkoittaa sitä, että mitä tehokkaammin yhtiö toimii, sitä halvemmaksi työeläkemaksu muodostuu.

– Sillä paineistetaan kilpailua tehokkaampaan suuntaan, Rajaniemi summasi.

Teksti: Anne Iivonen

Kuva: Valtioneuvosto

Fivan kannanotto ei saa kannatusta

🔗 Finanssivalvonnan työeläkeyhtiöiden hallintoa koskeva kannanotto ei näytä saavan kannatusta. Niin työmarkkinajärjestöt kuin Työeläkevakuuttajat Tela ry ja Finanssialan Keskusliittokin pitävät Fiva avasta tarpeettomana. Lausunnoissaan alan toimijat toteavat myös, että kannanotto on juridisesti ongelmallinen, sillä sen nähdään asettavan työeläkeyhtiöille lakiin perustumattomia lisävelvoitteita.

Fiva julkisti maaliskuun lopulla kannanoton työeläkeyhtiöiden hallinnon luotettavuudesta. Finanssivalvonnan mielestä siinä on kohentamisen varaa. Lääkkeeksi Fiva tarjoaa sijoitusosaamisen lisäämistä työeläkeyhtiöiden hallituksissa. Nykyinen vaatimus on, että kolmasosalla hallitusjäsenistä on hyvä sijoitustoiminnan asiantuntemus, Fiva kasvattaisi osajien määrän puoleen jäsenistä.

Tela muistuttaa lausunnoissaan, että työeläkevakuutusyhtiöt toimeenpanevat lakisääteistä työeläketurvaa, eivätkä ole sijoitusrahastoja. Myöskään Eläketurvakeskus ei pidä hallituksen jäsenten kriteerien muuttamista perusteltuna.

ETK:n mukaan Suomen työeläkeyhtiöiden yhteiskunnallinen vastuu ulottuu paljon laajemmalle kuin sijoitustoimintaan. ETK perustelee kantaansa myös sillä, ettei eläkerahastojen päätöksentekoa ole muissakaan maissa jätetty vain nk. sijoitusammattilaisille vaan työmarkkinaosapuolten osallistumiseen päätöksentekoon on luonnollista.

Palkansaajakeskusjärjestöt SAK ja STTK toteavat yhteisessä lausunnoissaan, ettei Finanssivalvonnan nyt kaavailmaa sijoitustoiminnan asiantuntemusvaatimusta tule ottaa käyttöön. Järjestöt toteavat, että työeläkevakuuttamisen ja sijoitustoiminnan asiantuntemus eivät ole toisiaan pois sulkevia. Lain mukaan työeläkeyhtiön hallituksen jäsenenä on oltava hyvä työeläkevakuutustoiminnan tuntemus. Myös Akava vastustaa muutosta.

Finanssivalvonta kehottaa työeläkeyhtiöitä myös olemaan tarkempia lähipiirin kanssa tehtävien oikeustoimien kanssa.

Riitta Väkeväinen

Työeläke 20X0 – Kuka korjaa potin? –kiertueen nuoret aikuiset

Eläkejärjestelmän jatkuva uudistuminen välttämätöntä

Työhyvinvointi, tulevat eläkkeet ja järjestelmän uudistustarpeet nousivat esiin Työeläke 20X0 –Kuka korjaa potin? -keskusteluissa. Eläkejärjestelmän turvaamiseksi nuoret haluavat vastuunjakoja ja pikaisia ratkaisuja.

Eläkejärjestelmän jatkuva uudistuminen nähtiin nuorten paneeleissa välttämättömänä. Eläkerahojen kerryttäminen halutaan jakaa tasaisesti nuoremman ja vanhemman ikäpolven kesken.

– Nuoret haluavat pitää vanhemmasta ikäluokasta huolen, mutta lasku on jaettava. Tarvitsemme pikaisesti etupainotteisia ratkaisuja eläkejärjestelmään, liputti Suomen ylioppilaskuntien liiton puheenjohtaja **Jarno Lappalainen** eläkemaksujen korottamisen puolesta Helsingissä.

Pohdintoja eläkeiän ja eläkemaksujen nostosta ei haluta kuitenkaan pitää irrallisina, vaan ne halutaan liittää laajemmin työhyvinvointi- ja työurakeskusteluun.

Väestön eliniän noustessa kuuma kysymys on, kuinka työ- ja eläkevuodet tulevaisuudessa jaetaan. Eläkeiän nostoon nuoret suhtautuvat vaihtelevasti. Turussa epäiltiin, onko tulevaisuuden 70-vuotias sen nuorempi kuin nykyään.

Työn määritelmää lavennettava

Tampereella pohdittiin onko vaatimus nopeasta valmistumisesta työurien pidentämisen nimissä oikeutettu.

Niina Jurva Tampereen yliopiston ylioppilaskunnasta toivoi laveampaa määritelmää työn ja työuran käsitteille joko – tai -ajattelun tilalle, koska opiskelijat tekevät töitä myös opintojen ohella ja siirtyminen työelämään tapahtuu vähitellen.

Kaikkilla kolmella paikkakunnalla painotettiin myös sitä, että käyttämätön työvoima eli syrjäytyneet nuoret, osatyökykyiset ja maahanmuuttajat pitäisi saada paremmin mukaan työelämään.

Suurin osa tilaisuuksiin osallistuneista nuorista suhtautui luottavaisesti siihen, että heillä riittää tulevaisuudessa töitä. Pitkään työuraan on varauduttu, mutta nuoret haluavat joustoa työelämään ja työn on oltava merkityksellistä.

Tampereella yleisö oli lähes yksimielisesti sitä mieltä, että elinaikakerroin on oikeudenmukainen järjestelmä.

Hauta vai eläke, kumpi ehtii ensin?

Turussa tuleva eläketaso ja eläkkeiden rahoitus jakoivat panelistien mielipiteitä. Moni haluaisi eläkepäivillään säilyttää nykyisen elintason.

– Realistina odotan, että eläkkeen maksuun pitää varautua omin varoin. En kuitenkaan halua, että voin nostaa säästämäni rahat joltain tililtä vasta 80-vuotiaana. Kuka tietää, pääsenkö eläkkeelle ennen hautaa, näpäytti Yrittäjänuorten **Sanna Lundström**.

– Yksilön vastuuta omasta eläketurvasta ei pidä lisätä. Järjestelmä toimii nyt ja tulevaisuu-

nessa. Oman vastuun lisääminen voi johtaa eriarvoistumiseen. Ruotsin sijoitusmalleista on saatu huonoja esimerkkejä, kommentoi puolestaan Metallityöväen nuorisosihteeri **Jussi-Pekka Ahonen**.

*Työryhmä:
Kari Lindstedt,
Anna-Maria Stenius
ja Antti Karkiainen*

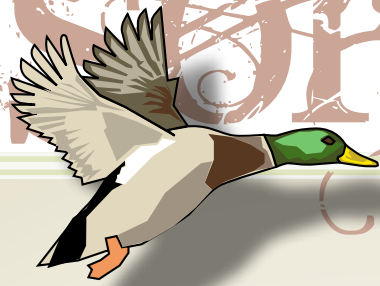
– fakta –

- ETK:n, Työeläkevakuuttajat Tela ry:n ja Suomen ylioppilaskuntien liitto ry:n (SYL) Työeläke 20X0 -kiertue vieraili huhti-toukokuussa Tampereella, Turussa ja Helsingissä.
- Paneelikeskusteluihin liittyi aktiivista yleisödialogia ja äänestyksiä.
- Tilaisuuksista kertovat videokosteet löytyvät osoitteesta www.etk.fi
- Keskusteluista koostetaan nuorten videopamfletti, joka luovutetaan Työmarkkinakeskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmälle.

Turussa iloittiin siitä, että ihmiset elävät pidempään, mutta epäiltiin, ehtiikö kuolema silti korjata ennen kuin eläkettä pääsee nostamaan.

Helsingin paneeli laajensi työeläkekeskustelua yleisempiin hyvinvointiteemoihin.

Eläkekapinaa, luottamuspulaa vai tietämättömyyttä?

🦆 Eläkkeistä ollaan jatkuvasti hyvin huolestuneita. Suuri osa nuorista uskoo, että eläke-etuuksia tullaan tulevaisuudessa heikentämään. Monet työkäiset uskovat, että heidän eläkkeensä eivät tule riittämään elämiseen tulevaisuudessa. Jotkut eläkeläiset jopa pelkäävät, että heitä tullaan viemään eläkkeet pois. Julkisessa keskustelussa kuulee lähes päivittäin, että eläkerahat eivät mahdollisesti riitä.

Huolissaan on helppo olla, koska tulevaisuus on aina epävarmaa. Pelottelemalla on helppo hallita. Huolestuneisuus myös vetoaa moniin esimerkiksi henkilövaaleissa. Joskus kuitenkin tuntuu siltä, että huolestuminen on merkki jostain aivan muusta.

Joskus kyse on tietämättömyydestä. Työeläkkeitä ei kukaan vie eläkeläiseltä pois, koska karttuneella eläkkeellä on perustuslaillinen omaisuusuoja. Eläkerahatkaan eivät lopu, koska työeläkemaksu joustaa nykyisen lainsäädännön puitteissa tarpeen mukaan. Rahat eivät siis lopu, elleivät työnantajat ja työntekijät päättä kieltäytyä maksamasta lakisääteisiä eläkemaksuja. Toki näilläkin on kipurajansa, mutta eläkerahojen ”loppumiseen kesken” vaaditaan kovia päätöksiä.

Huolestuneisuus voi olla myös merkki luottamuspulasta. Kaikki työkäiset tuskin tulevat saamaan hyviä eläkkeitä. Satunnaiset pätkätyöt, jatkuvat matalapalkka-alojen työt tai työkyvyn aikainen menetys eivät auta korkean työeläkkeen kartuttamisessa. Nuoret ovat toisinaan aivan syystä huolissaan eläkkeistään. Tällä on kuitenkin paljon vähemmän tekemistä itse eläkejärjestelmän kuin esimerkiksi heikkojen talousnäkömien tai tuotannon siirtymisen pois Suomesta kanssa.

Luottamuspula eläkkeisiin onkin usein merkki yleisemmästä voimattomuuden tunteesta. Voimattomuuden tunnetta on helppo käyttää hyväksi niin lisäeläkkeiden markkinoinnissa kuin esimerkiksi poliitikkojen iskulauseissakin. Sen sijaan

voimattomuus kanavoituu harvemmin suoraksi poliittiseksi toiminnaksi tai eläkejärjestelmää koskeviksi kannanotoiksi. Eläkejärjestelmät jäävät helposti voimattomuuden kokemuksen jalkoihin.

Niin sanottua eläkekapinaa löytyy niin nuorten kuin työkäistenkin parista yllättävän vähän. Yhtä lailla eläkekonformismia eli pitäytymistä nykyisissä eläkeinstituutioissa hinnalla millä hyvänsä löytyy hyvin vähän. Suomen eläkejärjestelmän peruspilareita pidetään siis monilta osin kannatettavana. ”Eläkefatalismia” eli uskoa eläkejärjestelmän heikentämiseen ilman aloitteita asiaan puuttumiseksi löytyy tästä huolimatta paljon.

Demokratiaan kuuluu, että kukin sukupolvi ottaa kantaa ja vaikuttaa oman ja tulevien sukupolvien eläkejärjestelmään. Eläkefatalismi on tälle myrkyä. Se tekee eläkejärjestelmän heikentämisen entistä helpommaksi. Siitä voi tulla itseään toteuttava ennustus.

Eräs ystäväni sanoi minulle taannoin, ettei ole ollenkaan kiinnostunut oman eläkkeensä kartuttamisesta, koska hänen eläköityessään kaikista julkisista eläkejärjestelmistä on kuitenkin jo luovuttu. Ensin suutuin näkemyksestä. Ei niistä luovuta, ellei niistä haluta luopua. Pienen pureskelun jälkeen aloin kuitenkin pohtia: miksi positiivisia kannanottoja kuulee niin harvoin eläkejärjestelmien kohdalla?

Onko kyse tietämättömyydestä? Voi olla. Tieto toki lisää tuskaa mutta se myös lisää luottamusta. Jos ihmiset tietävät, mistä eläkkeet ovat kiinni, osaavat he myös paremmin toimia kantojensa puolesta. Oli miten oli, välillä olisi virkistävää kuulla vähemmän ihmisten huolestumisista ja paljon enemmän ihmisten pohdintoja hyvän eläkejärjestelmän ominaisuuksista.

Ville-Pekka Sorsa

Kolumnistimme on
Helsingin yliopiston
tutkijatohtori.

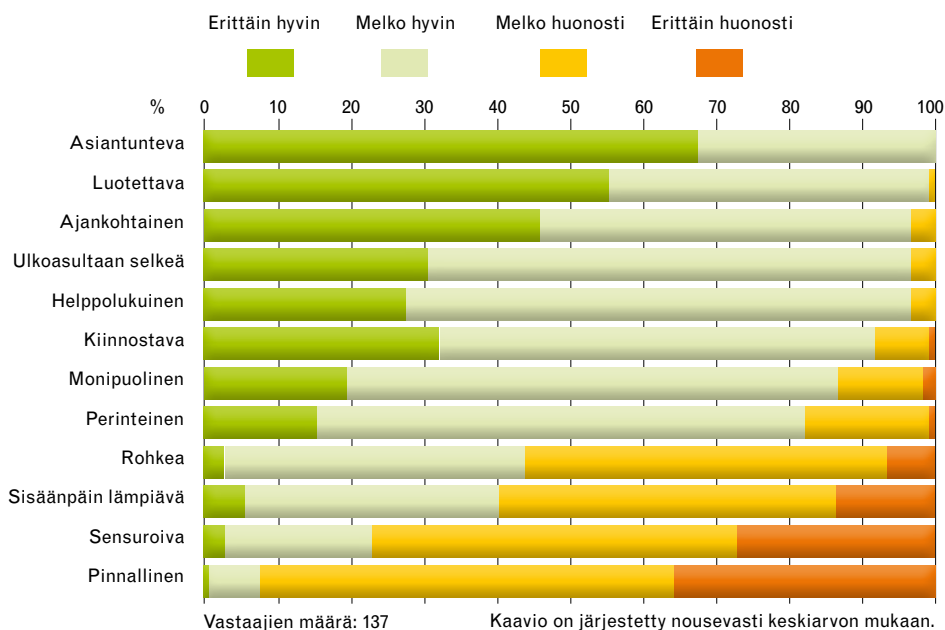
Vahva tuki paperilehdelle

Asiantuntija-artikkelit, lainsäädäntömuutokset, uusi tutkimustieto, työhyvinvointiaiheet.

👉 Nämä aihepiirit kiinnostavat tuoreen lukijatutkimuksen mukaan eniten Työeläke-lehden lukijoita. Vastaajista yli puolet pitää näitä aiheita hyvin kiinnostavina ja yli 90 prosenttia hyvin tai jonkin verran kiinnostavina.

Kiitos palautteesta!

Miten seuraavat ominaisuudet kuvaavat lehteä?

PALKINNOT:

Lukijatutkimukseen osallistuneiden kesken arvotun 100 euron arvoisen lahjakortin S-ryhmän liikkeisiin voittivat Virpi Rouvinen, Pirjo Salmela ja Anne Vanhanen. Neljän kappaleen elokuvalippupaketin voittivat Sari Iso-Heiko ja Mervi Siltanen.

- 93 prosenttia lukijoista on tyytyväisiä lehteen. Erittäin tyytyväisten osuus on 20 prosenttia. Tyytymättömien osuus jäi seitsemään prosenttiin.
- 34 prosenttia lukijoista lukee lehden kokonaan tai lähes kokonaan, 20 prosenttia puolet lehdestä ja 41 prosenttia muutaman jutun. Työeläke-lehti luetaan useimmiten (60 prosenttia vastaajista) työpaikalla.
- 91 prosenttia lukijoista on sitä mieltä, että lehden edellisessä numerossa (2/2012) oli kiinnostavaa ja ajankohtaista tietoa.
- 81 prosenttia lukijoista käyttää lehteä alan yleiseen seurantaan. 55 prosenttia ilmoittaa käyttävänsä lehden tietoja hyväksi työssään. 23 prosenttia keskustelee lehden jutuista tai aiheista muiden alan ihmisten kanssa.
- 72 prosenttia lukijoista ilmoitti haluavansa pelkän paperilehden. Verkkolehteä haluaa lukea 9 prosenttia lukijoista ja molempia 19 prosenttia.
- 37 prosenttia vastaajista kuuluu asiakasryhmään työeläkevakuuttajat. Muita sosiaali- ja vakuutusturvan hoitajia on vastaajista 15 prosenttia. Sekä etujärjestöjen että viranomaisten osuus vastaajista on 9,5 prosenttia kummallakin.
- 137 henkilöä vastasi lukijakyselyyn ja se toteutettiin Eläketurvakeskuksessa.

Päätoimittaja Kati Kalliomäki:

Aikakauslehti on aikamme luksustuote

👉 Työeläke-lehden päätoimittaja **Kati Kalliomäki** on mykistynyt lukijoiden osoittamasta tyytyväisyydestä lehteä kohtaan. Samalla hän kiittää vastaajia hyvistä juttu- ja kehittämisideoista.

– Tulokset varmistavat sen, että olemme oikeilla linjoilla. Samalla ne asettavat paineita siihen, että laadusta on pidettävä huolta, Kalliomäki kommentoi.

Kalliomäki ei ole yllätynyt vahvasta tuesta paperilehdelle.

– Paperimuotoisella aikakauslehdellä voi konkreettisesti rajata itselleen tilaa ja yksityisyyttä tässä sähköisessä maailmassa. Se on siis aikansa luksustuote, Kalliomäki sanoo.

Päätoimittaja on myös hyvin tyytyväinen siitä, ettei lehteä pidetä sensuroivana tai sisäänpäin

lämpiävänä. Kalliomäki toteaa, että lukijatutkimuksestakin kävi ilmi, että Työeläke-lehti on monelle ammattilehti, josta pitää löytyä ammatillista ammennettavaa monenlaista työtä tekeville.

– Asiasisältö on lehden selkäranka!

Teksti: Kari Lindstedt

Apulaisjohtaja Risto Karhunen, FK:

Viime vuosina harmaa talous on lisääntynyt Suomessa huolestuttavasti. Myös työeläkeyhtiöt ovat sen kohteena yhä useammin.

HARMAA

on uhka myös eläkejärjestelmälle

Eläkejärjestelmästä huijataan rahaa pääasiassa kahdella tavalla: jättämällä vakuutusmaksut maksamatta tai tekemällä kokonaan pimeää työtä.

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan teettämän selvityksen mukaan harmaa talous maksaa Suomelle kaiken kaikkiaan jopa 10–14 miljardia euroa vuodessa, yli viidenneksen valtion budjetin loppusummasta. Verotuloja valtio menettää harmaan talouden vuoksi arviolta jopa neljästä viiteen miljardia euroa vuodessa.

Pimeästi toimivat yritykset jättävät sumeilematta myös lakisääteiset työeläkemaksut maksamatta.

– On naiivia uskoa, että rosvoit maksaisivat eläkevakuutusmaksuja, jos ne jättävät verot maksamatta. On selvä, että eläkeyhtiöiltä jää saamatta paljon vakuutusmaksuja. Tarkkaa kokonaissummaa on vaikea arvioida. Veromenetyksiin suhteutettuna summa nousee kuitenkin useisiin satoihin miljooniin euroihin vuodessa, toteaa apulaisjohtaja **Risto Karhunen** Finanssialan Keskusliitosta.

Harmaa talous on tekijöilleen yleensä varsin kannattavaa, sillä arviolta vain joka kahdeskymmenes tapaus jää kiinni. Rangaistukset ovat lieviä, mutta taloudellinen hyöty suurta. Harmaata taloutta esiintyy Karhusen mukaan joka alalla, mutta erityisesti rakennustoiminnassa, hotelli- ja ravintola-alan sekä kuljetusbisneksen yhteydessä.

– Erityisesti ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhteiden valvonnan tehostuminen on

tuonut esiin yhä enemmän myös työeläkemaksujen laiminlyöntejä, Karhunen kertoo.

Yritykset huijaavat eläkeyhtiötä Karhusen mukaan myös väärentämällä vuosi-ilmoituksissa annettavia tietoja. Yrittäjät ovat niin ikään pesseet rahaa maksamalla eläke- ja tapaturmavakuutuksen vuosiennakkomaksuja suurelle summalle työntekijöitä.

– Vuoden parin päästä on sitten haettu maksupalautuksia, kun työntekijöiden määrä olikin olematon. Sinisin silmin kerrotaan, että ei saatu aikaan odotettua liiketoimintaa, vaikka niin piti.

Viime aikoina on tullut esiin myös väärennetyt TyEL-maksutodistuksia, joilla huijataan pääurakoitsijaa urakkakilpailun yhteydessä ja kierretään samalla tilaajavastuulakia.

Ammattilaisten toimintaa

Yhä suurempi osa vakuutus- ja työeläkepetoksista ja maksujen laiminlyönneistä on ammattilaisten tekemiä. Mukana tässä bisneksessä ovat myös moottoripyöräjengit.

– Ammattirikollisina toimivat yrittäjät ja liikemiehet osaavat käyttää apunaan nykyisin myös bulvaaneja ja jopa huumeporukkaa, Karhunen tietää.

On myös tiedossa tapauksia, joissa palkansaaja

ALOUS

500 EURO
500 EYPO

on tehnyt petoksen hyvässä yhteisymmärryksessä oman työnantajansa kanssa.

– Euron tarkkaa tutkittua tietoa meillä ei ole siitä, kuinka paljon rahaa kaiken kaikkiaan vakuutuspetoksilla Suomessa huijataan. Olemme kuitenkin arvioineet, että vääriä tietoja on noin 5–10 prosentissa vahinkovakuutusyhtiöille tehdyissä vahinkoilmoituksissa.

Vakuutuspetoksissa ikävintä on, että kunnan yrittäjät ja tavalliset rehelliset kansalaiset joutuvat ne lopulta maksamaan kohonneina vakuutus- ja eläkemaksuina.

– Harmaa talous vääristää myös yritysten välistä kilpailua, kun osa yrittäjistä jättää hoitamatta kaikki lakisääteiset velvollisuutensa ja näin polkee markkinoita, Karhunen toteaa.

Vakuutus- ja työeläkepetosten tekijöitä löytäytyy kaikista yhteiskuntaluokista laidasta laitaan. Bisnesmaailmassa pyörii tälläkin hetkellä lukuisia yrittäjiä, jotka ovat liiketoimintakiellossa. Nykyajan talousrikolliset tuntevat hyvin myös sosiaalivakuutuksen tarjoamat mahdollisuudet tehdä rahaa.

Töitä eläkkeellä

Myös palkansaajat tekevät työeläkepetoksia. Karhunen uskoo, että työnteko pimeästi työkyvyttö-

Apulaisjohtaja Risto Karhunen vastaa Finanssialan keskusliitossa rikollisuuden ennalta ehkäisystä.

myys- tai osaeläkkeellä on yleisin palkansaajan tapa huijata työeläkeyhtiöitä.

– Jos kyseessä on pidempi työkyvyttömyysaika, eläkeyhtiö hankkii yrityksen kertomien palkkatietojen lisäksi myös verottajalle ilmoitetut palkkatiedot samalta ajalta. Tämä paljastaa yleensä nopeasti petosten yritykset.

Mutta mikäli työkyvyttömyyseläkkeellä tehdään työtä täysin pimeästi, tieto tästä ei tule verottajan eikä eläkelaitoksen tietoon.

– Eläkeläisten tekemän pimeän työn määrää on todella vaikea arvioida, mutta tiedämme että sitä tapahtuu eräillä aloilla varsin yleisesti, Karhunen toteaa.

Torjuntaa pitää tehostaa

Karhunen mielestä lakisääteisiin vakuutuksiin kohdistuvia harmaan talouden torjuntatoimia ei ole tehty vielä yhtä suurella ponnella kuin mitä on tehty vapaaehtoisissa yksityisvakuutuksissa.

Eläkeyhtiöissä ei ole laiminlyöntien ja petos-

ten selvittelyyn ja torjuntaan erikoistunutta henkilökuntaa.

– Tilanne on onneksi parantumassa. Eläketurvakeskus on muutaman viime vuoden aikana parantanut merkittävästi vakuutusmaksuvalvontaa. Se on hyvä asia.

Karhunen mielestä vakuutusyhtiöt voisivat tehdä vielä nykyistä enemmän riskikartoituksia ja tuntea omat asiakkaansa. Lehtiä kannattaa seurata, samoin vakuutusalan rekistereitä. Poikkeamatapaukset pitäisi ottaa tarkempaan syyniin.

– Kyllä harmaata taloutta ja petoksia vastaan pystyy taistelemaan. Se vaatii sitkeyttä ja pitkänteisyyttä. Tarvitaan myös hyvää yhteistyötä viranomaisten kanssa. Rötösten tekijöille ei pidä antaa periksi eikä etumatkaa.

Teksti ja kuvat: Kari Rissa

Eläketurvakeskus valvoo tehostetusti

Eläketurvakeskuksen valvontaosaston päällikkö Matti Ruotanen ja tarkastuspäällikkö Tiia Lahti korostavat hyvän viranomaisyhteistyön merkitystä harmaan talouden torjunnassa.

Viime vuonna Eläketurvakeskus löysi 140 miljoonaa euroa sellaisia palkkoja, joista ei ollut maksettu työeläkemaksuja. Puutteita oli noin 16 800 työntekijän eläketurvassa.

– Vakuuttamisen laiminlyönnit koskevat arviolta noin 0,1-0,2 prosenttia vuotuisesta kokonaispalkkasummasta, laskee Eläketurvakeskuksen valvontaosaston osastopäällikkö **Matti Ruotanen**.

Eläketurvakeskuksen paljastamat laiminlyöntitapaukset ovat tavallisesti sellaisia, joissa työnantaja on verottajan rekistereissä ja työnantajalla on voimassa oleva työeläkevakuutus.

– Puutteita on yleensä vakuuttamisen oikeellisuudessa eli kaikkia työntekijöitä tai kaikkia palkkoja ei ole ilmoitettu eläkevakuutusyhtiölle.

Suomessa tehdään myös täysin pimeää työtä, josta ei makseta veroja eikä yleensä minkäänlaisia sosiaalivakuutusmaksuja.

– Täysin pimeää työtä teettäviin yrityksiin meidän on todella haasteellista päästä omalla valvonnallamme kiinni. Pimeästä työstä kun ei makseta verojakaan.

Ruotasen mukaan pimeiden palkkojen kokonaismäärän on arvioitu olevan noin miljardi euroa vuodessa. Tästä summasta työeläkemaksujen osuus on noin 200–250 miljoonaa euroa.

– On syytä muistuttaa, että pimeästä työstä ei kerry eläkettä eikä eläkevakuuttajalle synny eläkevastuita.

Ruotasen mukaan valvonnan tavoitteena on, että työntekijät saavat heille kuuluvan eläketurvan ja eläkelaitokset voivat periä vakuutusmaksun oikean suuruisena. Eniten pimeää työtä ja työeläkemaksujen laiminlyöntitapauksia on rakennus-, ravintola- ja majoitusosalalla.

Viranomaisyhteistyö tehostanut valvontaa

Työeläkevakuuttamisen valvonta on viime vuosien uudistusten ja tehostuneen viranomaisyhteistyön ansiosta aiempaa kattavampaa ja ajantasaisempaa. Nykyisin Eläketurvakeskus valvoo työeläkemaksuvelvollisuuden noudattamista pääasiassa laajojen verotus- ja vakuutustietojen massavertailujen avulla.

– Vuodesta 2008 lähtien olemme saaneet verottajalta käyttöömmme massatietoja palkanmaksusta. Niiden avulla olemme voineet tehostaa

valvontaa erityisesti toimialoilla, joilla eläkemaksujen laiminlyöntiriski on todettu keskimääräistä suuremmaksi, Ruotanen kertoo.

Ajantasainen massavalvonta kattaa vuosittain noin 30 000–40 000 työnantajaa. Vuoden 2010 aikana Eläketurvakeskus otti käyttöön lisäksi jälkikäteiseen rekisterivertailuun pohjautuvan valvontasovellutuksen, jonka avulla voidaan seurata lähes koko työntantajajoukon palkanmaksutietoja.

– Verottajan vuosi-ilmoituksiin perustuvan jälkikäteisen massavalvonnan avulla selvitetään yhteensä noin 110 000–150 000 työnantajan työeläkemaksujen oikeellisuus.

Vuonna 2011 Eläketurvakeskus selvitti tarkemmin runsaan 10 000 työnantajan eläkevakuuttamisen oikeellisuuden. Puutteita havaittiin hieman yli 2 000 työnantajalla. Viiden viime vuoden aikana valvonnalla löydettyjen vakuuttamattomien työntekijöiden ja palkkojen määrä on kasvanut jopa yli nelinkertaiseksi.

– Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että eläkevakuutuksia laiminlyöttäisiin tai välteltäisiin aiempaa enemmän. Valvontamme vain on selvästi tehostunut uusien rekisterivertailujen avulla.

Iskuja myös työpaikoille

Eläketurvakeskus on lähtenyt mukaan rakennustyöpaikoille tekemään ennalta ilmoittamattomia valvontaiskuja.

– Olemme tehneet yhdessä verottajan ja tilaajavastuulakia valvovan työsuojeluviranomaisen kanssa valvontaiskuja rakennusalan työpaikoille. Näistä on saatu hyviä kokemuksia, kertoo tarkastuspäällikkö **Tiia Lahti** Eläketurvakeskuksen valvontaosastolta.

Työpaikkaiskuilla pyritään tehostamaan harmaan talouden torjuntaa ja lisäämään kiinnijäämisriskiä.

– Tarkastamme keitä työmaalla on töissä ja ketkä ovat heidän työnantajansa. Tutkimme onko työeläkemaksuvelvoitteet hoidettu läpi koko alihankintaketjun. Jos näin ei ole, pannaan laiminlyödyt maksut perintään, josta huolehtii kunkin työnantajan eläkevakuutusyhtiö.

Eläketurvakeskuksella on tällä hetkellä viisi tarkastajaa, jotka osallistuvat myös työpaikoilla tapahtuviin tarkistuksiin.

Teksti ja kuvat: Kari Rissa

Johtaja Sini Kivihuhta, Ilmarinen:

Laiminlyönnit eivät suuri ongelma

Ilmarisen johtajan Sini Kivihuhtan mielestä vakuutusmaksujen valvonta ja harmaan talouden torjunta on erittäin tärkeää myös työeläkejärjestelmän näkökulmasta.

🔗 - Uskottava toiminta vaatii myös työeläkeyhtiöiltä valvontaa, korostaa Ilmarisen eläkevakuutuksista vastaava johtaja **Sini Kivihuhta**.

Valvontaa tarvitaan myös, jotta kaikille palkansaajille pystytään takaamaan eläketurva.

Kivihuhta korostaa, että sosiaalivakuutusjärjestelmän toimivuus edellyttää, että kollektiivisesti kannetaan vastuuta ja kukin hoitaa omat maksuvelvoitteensa.

- Muuten hyvinvointivaltion pohja alkaa murtua. Vielä maksujen laiminlyönnit eivät ole eläkejärjestelmälle suuri ongelma, vaikka viimein työn määrä näyttää lisääntyneen.

Kivihuhtan mielestä Eläketurvakeskuksen tekemä keskitetty valvonta toimii nykyisin erittäin tehokkaasti ja paljastaa huolimattomuudesta tai välinpitämättömyydestä johtuvat maksujen laiminlyönnit.

Ilmarinen valvoo työnantajia ja yrittäjiä Eläketurvakeskusta pienimuotoisemmin.

- Seuraamme asiakastietoja ja puutemme toki heti asiaan, jos havaitsemme puutteita. Yleensä lähetämme tiedustelukirjeen tai laskun. Tarvittaessa laiminlyötyjä maksuja pannaan aktiiviseen perintään ja ulosottoon.

Työeläkeotteen perusteella tulee Kivihuhtan mukaan nykyisin varsin vähän ilmoituksia siitä, että työeläkemaksu on jonkun työnantajan osalta jäänyt maksamatta. Omia vakuutusetsiviä Ilmarisella ei ole.

- Lähdemme siitä, että asiakkaamme pääsääntöisesti hoitavat hyvin asiansa, eivätkä ole rosvoja.

Suomen eläkejärjestelmästä tekeillä kansainvälinen arvio

Suomen eläkejärjestelmästä tehdään riippumaton asiantuntija-arvio. Eläketurvakeskus on pyytänyt arviota englantilaiselta professori Nicholas Barrilta ja kanadalaiselta professori Keith Ambachtsheerilta. Työ valmistuu tammikuussa 2013.

🔗 Eläketurvakeskus on tilannut kahdelta riippumattomalta, kansainväliseltä asiantuntijalta arvion suomalaisen eläkejärjestelmän rakenteesta, taloudellisesta kestävyydestä ja eläkkeiden riittävydestä sekä hallinnosta ja kustannustehokkuudesta. Arvion pyytämistä päätettiin jo viime vuonna, mutta työ on käynnistynyt vasta nyt.

Johtaja **Hannu Uusitalo** Eläketurvakeskuksesta kertoo, että vastaavan laajuista arviota ei ole tehty aikaisemmin.

- Suomen eläkejärjestelmää pidetään kansainvälisesti omaleimaisena. Siksi haluamme järjestelmästä arvion alan huippuasiantuntijoilta. Arvio tulee sisältämään myös kehityssuosituksia, Uusitalo sanoo.

- Kyseessä on tulevaisuuteen katsova kokonaisarvio. Arvio koskee sekä kansaneläke- että työeläkejärjestelmää. Arvioinnin painopisteet ovat työeläkejärjestelmän asioissa.

Edellisen kerran suomalaista eläkejärjestelmää arvioi pyynnöstä saksalainen tutkija **Axel Börsch-Supan**. Hän tutki järjestelmää vuoden 2005 eläkeuudistuksen näkökulmasta.

Tulokset ensi vuoden alussa

Suomen järjestelmän arvioinnin tekevät tunnetut kansainväliset asiantuntijat, englantilainen **Nicholas Barr** ja kanadalainen **Keith Ambachtsheer**. Sopimus Barrin ja Ambachtsheerin kanssa allekirjoitettiin tammikuussa.

Barr on aikaisemmin tutkinut muun muassa Ruotsin järjestelmää yhdessä kuuluisan ekonomistin **Peter Diamondin** kanssa. Barr on toiminut myös neuvonantajana useissa eri maissa, jotka ovat olleet rakentamassa omaa eläkejärjestelmäänsä.

Ambachtsheer on puolestaan erikoistunut hallinnon ja sijoitus-toiminnan kysymyksiin. Hän on vierailut Suomessa aikaisemmin ja tuntee maamme eläkeyhtiöiden toimintaa.

Barrin ja Ambachtsheerin työ valmistuu vuoden 2013 alussa, jolloin Eläketurvakeskus julkaisee arvioinnin tulokset.

Työeläke-lehti tutustui ETK:n ja Nuorten Akatemian työelämäkampanjaan Ruskolla.

Unelmien työpaikassa

tullaan toimeen keskenään

Teksti: Antti Karkiainen | Kuvat: Pasi Leino

VALMIINA TÖIHIN

Valmiina töihin -kampanja

- Eläketurvakeskuksen ja Nuorten Akatemian yhteishanke
- välittää työelämätietoutta yläkoululaisille ja vaikeassa elämäntilanteessa oleville nuorille
- jalkautuu koulujen lisäksi myös nuorisotaloille ja vapaa-ajanryhmiin
- tavoittaa vuoden aikana yli 6 000 nuorta ympäri Suomen.

Nuorten työelämätietoudessa on suurta vaihtelua. Toiset tietävät yllättävän paljon, toisilla taas on perusasiat hukassa – unelmia on kaikilla.

Kouluvierailija Anni Mäki purkaa ensimmäisen ryhmätyön satoa. Kysymys kuului: mitä yhtäläisyyksiä ja eroja koululla ja työelämällä on?

🍷 Oppilaat kiinnittävät paperilappuja taululle. Keltaiset kuvaavat työelämän ja koulun eroja, vihreät puolestaan yhtäläisyyksiä.

– Yhtäläisyyksiä näyttäisi olevan enemmän, aloittaa Nuorten Akatemian kouluvierailija **Anni Mäki**.

– Täältä löytyy vastuuntunto, pomotus, kiire, aikataulut. Entä jos on yrittäjä?

– No, sit voi mennä oman aikataulun mukaan, kuuluu luokan perältä.

Laput johdattelevat keskustelua lakisäätöihin työaikoihin ja ruokatuntiin. Olemme Mounun yläkoulussa Ruskolla, 13 kilometriä Turusta pohjoiseen. Aurinko paistaa maalaiskoulun pihalla, sisällä on meneillään 9D-luokkalaisille järjestetty Valmiina töihin -kouluvierailu.

Nopean viittaus-gallupin perusteella yli puolet oppilaista on saanut kesätöitä. Koulun oppilaanohjaaja **Liisa Veijalainen**

seuraa tunnin kulkua tarkkaavaisena. Hänen mukaansa nuorten työelämä tiedoissa on suurta vaihtelua.

– Kympin tytöt tietävät yllättävän paljon, toisaalta monilla on perustiedot ihan hukassa.

Työpaikkavierailut tärkeitä

Veijalainen on lähettänyt maailmalle kaikki Mounun yläkoulusta valmistuneet. Tällä hetkellä hänen vastuullaan on kolmesataa oppilasta. Heidän

unelmansa ovat yllättävän tavallisia.

– Nuoret haaveilevat perinteisistä ammateista. Tällä hetkellä lääketiede on kova juttu. Myös psykologi- ja insinööriopinnot kiinnostavat.

Tämä käy ilmi myös tunnilla. Kukaan ei tähtää Junior Key Account Manageriksi, mieluummin eläinlääkäriksi, auton asentajaksi tai kosmetologiksi.

– Nuoret haaveilevat ammateista, jotka he voivat käsittää. Tämän käsityksen laajentaminen on yksi tunnin kantavista ajatuksista, Veijalainen kertoo.

Osana kampanjaa nuoret pääsevät työpaikkavierailulle. Kaksi luokista on lähdössä Hesburgeriin, yksi leipomoon ja yksi Terveystaloon.

– Näistä työpaikkavierailuista oppilaat hyötyvät eniten. Kun näkee millaista töissä on, alkaa ajatella erilaisia mahdollisuuksia.

Nuorten työelämävalmiuksia käsittelevälle kampanjalle on selkeä tilaus: Valmiina töihin -kouluvierailut varattiin loppuun kolmessa viikossa.

Terveystalossa saamme kaikkien kolmen koulutusasteen ammattilaisen kertomaan omasta työstään. Oppilaat ovat aika innoissaan, he ovat valmistelleet ison listan kysymyksiä.

Perusasiat riittävät

– Mitä äijät täällä jauhaa, sanoo Veijalainen ja työntää roskakorin **Jesse Marttilan** ja **Atte Ramsayn** eteen.

Pojat todistelevat suureleisesti syyttömyyttään ja tytöt kikattavat. Iltapäivä on jo pitkällä ja luokassa on siirrytty Duunivisan pariin. Siinä oppilaat vastaavat työntekijän oikeuksia käsitteleviin monivalintakysymyksiin.

Nuoria hämmentää keskusteluun noussut vieras käsite, toistaiseksi voimassa oleva sopimus. **Matias Ali-Keskikylä** viittaa.

– No, ehkä se on niin kauan voimassa, kunnes sanotaan, että se ei päde.

– Joo, mutta irtisanomiseen pitää olla hyvät perusteet, mikä tahansa syy ei riitä. Muistakaa pyytäkää sopimus aina kirjallisena, vaikka laki ei sitä vaadi, Mäki selittää.

Sen jälkeen hän käy läpi asiat, jotka palkkakuitissa pitää näkyä, ja mitä esimerkiksi ennakonpidätys tarkoittaa.

Veijalaisen mukaan nuoret eivät tiedä juuri mitään eläkeasioista. Toisaalta, ei heidän vielä paljoa tarvitsekaan tietää.

– Perusasiat riittää, esimerkiksi työ- ja kansaneläkkeen ero tulee tässä hyvin esille. Itse yllätyin siitä kuinka moni tiesi suomalaisten keskimääräisen eläkkeen määrän Duunivisassa.

Mielikuvatka tulevaisuuteen

Veijalaisen mukaan nuoret miettivät omaa tulevai-

suuttaan aika paljon. Opotunneilla käydään läpi Suomen elinkeinorakennetta ja keskustellaan millä aloilla on tulevaisuudessa töitä. Henkilökohtaisilla keskusteluilla ja testeillä kartoitetaan oppilaiden taipumuksia ja kiinnostuksen kohteita.

– Jos seiskaluokkalaista pyytää kirjoittamaan taululle, mikä tulevaisuuden työssä on tärkeintä, 80 prosenttia kirjoittaa raha tai palkka. Ysiluokkaan mennessä luku on puolittunut, Veijalainen kertoo.

Oma identiteetti on alkanut hahmottua. Nuori tiedostaa, että töissä vietetään pitkä aika elämästä. Palkan lisäksi, siellä olisi hyvä myös viihtyä.

Tunti alkaa lähestyä loppuaan. On aika sulkea silmät ja kuvitella millaista unelmien työpaikassa on. Ketä näet ympärillä, mitä teet, millaisia ihmisiä on ympärilläsi, Mäki johdattelee.

Mielikuvamatkan jälkeen visio siirretään paperille. Vaaleahiuksinen tyttö piirtää kännykkään puhuvan naisen, jolla on käsilaukku ja urheiluauto. Taivaalta sataa dollareita. Vieressä istuva Matias hahmottelee rakennustyömaata.

Yhteenveto-osuudessa pöytäkunnat hahmottelevat piirrosten pohjalta yhteisen unelmientyöpaikan. Vaikka ammatit vaihtelevat jääkiekkoilijasta lastenhoitajaan, yksi yhteinen tekijä löytyy jokaisesta ryhmästä: unelmien työpaikassa ihmiset tulevat toimeen keskenään.

Takarivin tyttöporukka pääsee visioissaan pismimmälle. Ryhmän yhteinen nimittäjä löytyi eläimistä.

– Okei, Veerasta tulee eläinlääkäri. Se hoitaa meidän kommuunin eläimiä. Elinasta tulee kokki, joten se tekee niistä ruokaa. Ja mä suunnittelen nahkasta vaatteita, **Ilona Salmi** hihkaisee. ■

– Opon työ on mielenkiintoista ja energisoivaa, joskus väsyttävääkin. Nautin erityisesti siitä, että saa tehdä oppilaiden kanssa kasvatusten töitä, kertoo oppilaanohjaaja Liisa Veijalainen

JATKUU LIITTEEN JÄLKEEN ►►►

”Eläkeiän pitäisi olla yksilöllinen”

☞ Tulevaisuus ei huolestuta Maunun yläkoulun 9D-luokkalaista, **Matias Ali-Keskikylää** ja **Ilo-na Vartiaista**. Molemmat ajattelevat positiivisesti nuorten työllistymismahdollisuuksista Euroopan talousmyllerryksestä huolimatta.

– Kyllä niitä työllistymismahdollisuuksia on, sanoo Ali-Keskikylä.

– Kaikille varmaan löytyy jotain työtä, jos vaan haluaa tehdä, sanoo Vartiainen.

Hänellä on selvät sävelet yläkoulun jälkeen: ensin Puolalan musiikkilukioon Turkuun ja sitten opiskelemaan klassista laulua. Toistaiseksi pääinstrumentti on vielä viulu.

– Pitää vaan olla tosi hyvä, että pääsee huipulle. Niille on sitten töitä ja paljon etenemismahdollisuuksia. Mun toinen vaihtoehto on lakimies.

Ali-keskikylä on hakenut Mynämäen käsi- ja

taideteollisuusopistoon artesaanilinjalalle. Tulevaisuudessa hän restauroi rakennuksia tai tekee uudistuotantoa. Innostus on lähtenyt kesätöistä raksalta.

– Työssä tärkeintä on mielenkiinto ja viihtyvyys. Sitä joutuu kuitenkin tekemään niin pitkään, että ei pelkkä palkka kannata koko työuraa.

Molemmat ajattelevat, että eläkkeelle tuli siä päästä joustavasti, oman työkyvyn ja halujen mukaan. Sopiva ikä olisi jossain 60 ja 70 ikävuoden välissä.

– Riippuu vähän missä työssä on, että kuin vanhaksi jaksaa tehdä, Vartiainen sanoo.

– Ei kuitenkaan yli 70 vuoden, missään tapauksessa. Eläkeiän pitäisi olla yksilöllinen, Ali-Keskikylä sanoo.

Visionäärikilpailun voittajat julki

Otsonikerroksen paikkaajat -työ osallistui Visionääri 20X0 -kilpailuun. Tulevaisuuden ammattia hahmottelivat Ida Ström ja Janina Peltola Kokkolasta.

☞ ”Jos mennään tarpeeksi pitkälle tulevaisuuteen, törmätään ajanjaksoon jolloin ihmisiä ei enää tarvita missään työssä. Erilaiset koneet ja laitteet voivat korjata ja päivittää itse itsensä. Tekoälyllä varustetut koneet voivat keksiä uusia, tehokkaampia koneita, ja alkaa valmistaa niitä. Mihin tämä johtaa? Ihmiset eivät tunne käsitettä ’työ’ tai ’vapaa-aika’, koska heillä ei enää ole kumpakaan.”

Näin kirjoittaa Visionääri 20X0 -kilpailun voittaja **Peetu Tulonen** Pataluodon yläkoulusta Joensuusta.

Viidettä kertaa järjestetyn kilpailun teemanä oli tänä vuonna ”Duuni 20X0”. Kilpailun tarkoituksena on antaa nuorille ääni asioissa, joissa heitä harvoin kuullaan; osallistujia pyydettiin pohtimaan työn roolia, tulevaisuuden ammatteja, tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskuntaa ja eläkejärjestelmää.

– Aluksi voisi koulutautua useampaan haaveammattiin ja työelämän aikana tehdä yhden jakson yhtä työtä ja toisen jakson toista. Tekniikka korvaa työntekijän, mutta valvojia tarvitaan. Lisäksi automatisoinnin vastapainona nousevat kädentöiden taidot ja luomuammatit arvoon: ”ta-

kaisin maataloon!” visioivat voittajat palkintojenjakotilaisuuden keskustelutyöpajassa Tiedekeskus Heurekaassa 27.4.

Työn merkityksellisyys tärkeää

– Kynnys lähteä ulkomaille on matalampi nyt ja eläkeiässä. Jos elinikä pitenee, niin töitä pitää tinkiä tehdä pidempään. Miksi jäädä eläkkeelle, jos on terve ja työkykyinen, nuoret pohtivat.

Euroopan taloudellinen myllerrys ja työelämän kiire heijastuivat nuorten visioihin. Työtä pidettiin keskeisenä ja tärkeänä osana elämää. Erityisesti vastauksissa korostuivat työn merkityksellisyys ja sisältö, joita pidettiin usein suurta palkkaa tärkeämpänä.

Kilpailun järjestivät Matemaattisten Aineiden opettajien Liitto MAOL, Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL, IBM, Tiedekeskus Heureka, Tiede-lehti, Opetushallitus,

Työeläkevakuuttajat TELA sekä Eläketurvakeskus. Kilpailun suojelijana toimi Opetushallituksen pääjohtaja **Aulis Pitkälä**.

Tutustu Visionäärien kilpailutöihin Työeläke.fi-palvelun Nuoret-osiossa: www.tyoelake.fi.

Asiantuntija Simo Hynniselä on voimakkaasti addiktoiva laji

Eläkeuskovainen saarnaa myös Asahin puolesta

Telan asiantuntija **Simo Hynninen** tutustui Asahi-liikuntaan vuonna 2006 eikä ole sen jälkeen ollut päivääkään ilman. Voimakkaasti addiktoiva laji siis. Asahista on ollut hyötyä myös Hynnisen työtovereille, sillä Telan organisaatiomuutoksessa rauhoittumisen taito on ollut monelle tarpeen.

Simo Hynninen on tohkeissaan: hän saa esitellä rakasta lajiaan, Asahia.

- En olisi oikeasti selviytynyt Telan tiedottajan työstä ilman Asahia. 80 päivää vuodessa tien päällä! Parin tunnin välein pysähdyin vetämään sarjan, Hynninen henkäisee ja antaa käsiensä heilua puolelta toiselle vartalonkierron mukana.

Telassa on työrauha

Enää ei tarvitse olla jatkuvasti tien päällä, kun Tela päätti siirtyä tiedottamisessaan uuteen aikaan ja muiden järjestämissä tilaisuuksissa käydään harvemmin. Simo Hynniselä muutos sopii.

- Ei tällainen kohta 61 vuotta täyttävä mies ole paras ajamaan tuolla yökaudet.

Hynnisen mukaan Telassa on nyt työrauha, vaikka puhinaa onkin kuulunut.

- Uuden oppiminen ja siihen mukautuminen on vaikeaa niille, jotka ovat tehneet pitkään samaa. Minähän olin ollut tiedottajana vasta viisi vuotta. Kyllä työpaikkaa voi aina tuunata paremmaksi.

Simo Hynninen on tuunannut vuosien varrella myös omaa elämäänsä. Takana on vuosia sekä pappina että sosiaalityöntekijänä.

Paineisessa työssä pitää oppia rauhoittumaan ja keskittymään. Siihen Hynninen käyttää Asahia ja on opettanut sitä myös työtovereilleen. Kesken palaverinkin voi tiukan paikan tullen rauhoittaa

hengittämään ja lisäksi vuoroin jännittämään, vuoroin rentouttamaan käsiään reisiä vasten. Saat-
taa jäädä pari turhaa, valittua sanaa sanomatta.

Asahi-harrastuksella on myös Telan toimitusjohtajan **Suvi-Anne Siimeksen** siunaus.

- Suvi-Anne on luvannut, että me saadaan treenata töissä.

Hynninen itse harrastaa Asahia monta kertaa päivässä, ensimmäiseksi heti aamulla.

Työuraseminaareissa saarnaamassa

Simo Hynnisen nykyinen titteli on asiantuntija ja tehtäviin kuuluu yhteiskunnallisen koulutuksen toteuttaminen ja suunnittelu. Telan perustehtäväksi on määritelty työeläkejärjestelmän vahvistaminen ja alan toimintaympäristöön vaikuttaminen.

Tänä keväänä Tela järjesti kuusi seminaaria yhdessä palkansaajajärjestöjen kanssa eri puolilla Suomea, aiheena oli työurasopimus. Näitä tilaisuuksia tulee syksyllä lisää. Myös työeläkekouluja palkansaajajärjestöille ja kansanedustajille on tiedossa. Painopiste on siirtynyt itse järjestettäviin tilaisuuksiin.

Työuraseminaarien viesti eri alueiden huolto-suhteesta ja keskieläkkeistä näytti menevän hyvin läpi mediassa. Osanottajia puhuttivat työhyvinvoinnin kysymykset, kuntoutus ja työterveys-huolto. Hynnisen puheenvuoron aiheina ovat olleet työeläkkeiden rahoituksen haasteellisuus,

työurien pidentäminen ja sen merkitys kansantaloudelle.

Solidaarisuutta lapsille ja vanhemmille

Simo Hynnisen oma eläke tulee täysimääräisenä vastaan vasta 65-vuotiaana kirkolla ja kunnalla tehdyn pitkän työuran takia.

- Ei se 65 ole mulle paha, sehän se oli mun vanhemmillakin. Millä oikeudella mun pitäisi saada olla pidempään eläkkeellä?

ASAHI

Asahia voi harrastaa yksin tai ryhmässä. Liikkeet ovat kaikille mahdollisia ja yksinkertaisia. Laji kohentaa tasapainoa, rentouttaa niska- ja hartioita, vilkastuttaa verenkiertoa ja rauhoittaa mieltä. Erikoisvarusteita ei tarvita. Lisätietoa www.asahi.fi

Simo Hynninen kastaa ja vihkii edelleen pyydettäessä. Hän tietää tänä keväänä syntyneen tyttären tyttärensä ikätovereineen elävän tilastojen mukaan yli 100-vuotiaaksi.

– Myös heille haluan taata kattavan eläketurvan ja pysyvän eläkelupauksen, Hynninen paasaa papillisesti ja myöntää liittävänsä kastepuheeseen aina pienen eläkepoliittisen osion.

Aiemmin hän vei kastelahjaksi Työeläke- ja muu sosiaalivakuutus –kirjan, siitä voi aikuisena katsoa millaiset sosiaalietuudet ovat olleet voi-

massa omana syntymävuonna. Nyt opuksen voit tulostaa verkosta.

Asahilla elää pitkään

Asahi on taijin ja joogan tapainen, suomalaisten asiantuntijoiden kehittämä terveysliikuntamenetelmä, jossa liikkeet tehdään rauhallisen hengityksen tahdissa. Mieli rauhoittuu ja hengitys hapettaa veren. Niska-hartiaseutua lähinnä rentoutetaan, jalkoja vahvistetaan ja selkää vetreytetään.

Telan entinen toimitusjohtaja **Esa Swanljung** oli säikähtänyt Hynnisen harrastuksen johtavan koko työeläkejärjestelmän kriisiin.

– Kun kerroin, että tätä harrastamalla elää 100-vuotiaaksi, ellei satu sitä ennen kuolemaan, niin Swanljung sanoi, että sitä et kyllä sitten opeta kenellekään, Simo Hynninen nauraa remakasti.

Teksti: Riitta Väkeväinen

Kuva: Patrik Lindström

EK:n ylilääkäri Jan Schugk:

EK:n ylilääkäri Jan Schugk muistuttaa, että ihmisen työkyky on yleensä jossain nollan ja sadan välillä, harvoin kummasakaan ääripäässä.

Maksuluokka iskee yhä puun takaa

Yritykset ovat yllättävän vähän tietoisia siitä, miten maksuluokka vaikuttaa niiden työeläkemaksujen työkyvyttömyyseläkeosan suuruuteen. Maksuluokkakehitystä seuraavat yritykset puolestaan ovat säästäneet huomattavia summia.

 Elinkeinoelämän keskusliiton ylilääkäriinä vuodesta 2010 toiminut **Jan Schugk** on innokas työkykyjohtamisen puolestapuhuja ja työhyvinvoinnin matkasaarnaaja. Hänellä on näppituntuma, että tieto maksuluokkamallista vaihtelee eri yrityksissä kovastikin.

Se on yllättävää, sillä tällainen työnantajalle suunnattu kannustin työkyvyttömyyseläkkeiden vähentämiseen on sekä keppi että porkkana, ja se voi vähentää merkittävästi kustannuksia tai lisätä niitä. Mitä vähemmän yrityksessä on työkyvyttömyyseläketapauksia, sitä alempi on sen maksuluokka ja sitä pienempi työkyvyttömyyseläkemaksu.

– Suurissa yrityksissä maksuluokkavaikutus tiedetään varsin hyvin. Jos yrityksen maksama palkkasumma on iso, niin jo yhden maksuluokan ero voi olla jopa miljoona euroa. Tieto voi kuitenkin muhia henkilöstöhallinnossa eikä se aina saavuta liiketoiminnan johtoa.

– Olen törmännyt organisaatioihin, joissa palkkasumma vuodessa on miljoonia euroja, eivätkä vetovastuussa olevat johtajat tiedä, missä maksuluokassa he ovat ja että tällainen malli on ylipäättään olemassa, paljastaa Schugk.

– Pienimmissä yrityksissä maksuluokkamalli tunnetaan huonosti, mutta niitähän se ei samalla tavalla koskekaan. Jos palkkasumma on alle 1,7 miljoonaa euroa vuodessa, yritys kuuluu automaattisesti maksuluokkaan neljä, joka vastaa keskimääräistä työkyvyttömyyseläkemaksua.

Takautuva vaikutus on vaikea ymmärtää

Ennen vuoden 2006 muutosta isoissa yrityksissä laitettiin ihmisen jäädessä eläkkeelle hänen ikänsä ja palkkansa perusteella tietty summa rahaa sivuun. Lasku tuli tavallaan heti. Maksuluokkamallissa vaikutus tulee takautuvasti. Palkkasumman ylittäessä vajaan kahden miljoonan euron rajan maksun työkyvyttömyyseläkeosaan alkaa vaikuttaa yrityksen omien, parin vuoden takaisten, työkyvyttömyyseläkkeiden määrä.

– Yksittäinen työkyvyttömyyseläketapaus ei välttämättä vaikuta mitään. Mutta tietääkö yritys, kuinka monta tapusta voi muuttaa maksu-

luokan? Tilanne voi olla sellainen, että seuraavat viisi työkyvyttömyyseläkettä eivät vielä vaikuta, mutta sitten tulee se ratkaiseva kuudes, joka nostaa maksuluokkaa pykälällä, Jan Schugk pohtii.

Hänen mukaansa maksuluokan keikahdus tulee monelle yritykselle edelleen ”puun takaa.” Tästäkin syystä jokaiseen työkyvyttömyyseläketapaukseen pitää suhtautua vakavasti. Melkein kaikki yritykset tilastoivat sairauspoissaoloja ja isot yritykset seuraavat myös systemaattisesti työkyvyttömyyseläketapauksia.

– Mutta yritykset, jotka olisivat tarkkaan selvillä aikaisempien vuosien tilanteesta ja siitä, kuinka monta työkyvyttömyyseläkettä niiden on varaa ottaa vastaan ennen kuin maksuluokka muuttuu, ovat uskoakseni vähemmistönä, Schugk toteaa.

– Tässähän olisi mahdollisuus ennakkointiin ja jopa taktikointiin. Jotkut yritykset ovat toivoneet, että eläkeyhtiö tekisi päätöksen ratkaisevasta, maksuluokan keikauttavasta tapauksesta vasta tammikuun puolella joulukuun asemasta. Silloin seuraavan vuoden aikana voisi terästyttyä. Mutta ei ole paras vaihtoehto manipuloida maksuluokkaa taktikoimalla, vaan vaikuttaa aidosti työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuteen.

Positiivisia esimerkkejä löytyy

Ylilääkäri Jan Schugk korostaa, että monella alalla maksuluokan taloudellinen vaikutus on kuitenkin ymmärretty ja oivallettu. Silloin yritys on ollut aktiivisesti yhteydessä eläkeyhtiönsä ja laskenut, miten paljon maksuluokan pudotus säästää eläkemaksuissa.

Aktiivisen ja määrätietoisen työn tuloksena maksuluokka on saattanut pudota monta pykälää. Työkyvyttömyysriskitapaukset on tunnistettu ajoissa, ylöntekijöille on tarjottu vaihtoehtoisia töitä ja jopa metsätetty ihmisiä pitkiltä sairauslomilta takaisin työhön. Joskus tulokset ovat olleet niin huikkeitä, että maksuluokka on pudonnut jopa viisi pykälää, seitsemästä kakkoseen.

Elintarviketeollisuus, rakennusala sekä huolto- ja puhtaanapitoala ovat aloja, joissa poissaolotilanne on huono ja työkyvyttömyys uhkaa keskimääräistä useammin.

– Haasteellisiltakin aloilta löytyy malliyrityksiä. Elintarviketeollisuudessa mm. Atria on pudottanut maksuluokkaansa, rakennusosalalla Skanska ja Lemminkäinen ovat tehneet määrätietoista työtä, puhtaanapitoalalla Lassila&Tikanoja sekä ISS ovat saaneet konkreettisia tuloksia aikaan, teollisuudessa STX, Wärtsilä ja Stora Enso. Hyvien esimerkkien listaa voisi jatkaa vielä pidempäänkin. Samoilta aloilta löytyy kuitenkin myös paljon negatiivista kehitystä, yrityksiä, joissa ei vielä tehdä tarpeeksi, Jan Schugk sanoo.

Työkykyjohtamista tarvitaan

Vastatessaan kysymykseen yritysten keinoista vähentää työkyvyttömyyseläkkeitä ja sitä kautta vaikuttaa maksuluokkaan Jan Schugk pääsee lempi-aiheeseensa.

– Työkykyä pitää yrityksessä johtaa. Se tarkoittaa sitä, että yrityksessä tiedetään työkyvyttömyyden vaaratekijät, riskit on arvioitu ja näiden riskien hallintaan pyritään niin hyvin kuin mahdollista.

– Ongelmiin pitää puuttua ja tarttua heti. Töitä voi muokata. Jos lihanleikkaajalla on sellaiset yläraajavaivat ettei veitsi enää nouse tarpeeksi ylös, niin siinä nimenomaisessa työssä ei voi enää pärjätä. Silloin hänelle on haettava muita töitä.

– Työkyky liikkuu jossakin nollan ja sadan välillä, harvoin se on kummassakaan ääripäässä. Sairauspoissaolojen seurannassa pelkät prosentit eivät riitä vaan pitää mennä ihmisten tasolle ja ennakoita kehitystä. Yhteydenpito pitkien poissaolojen aikana ja varhainen töihin paluu ovat kriittisiä asioita työkyvyn hallinnassa. Joskus pitää verkostoitua laajemmin, koska uusia töitä ei aina löydy saman yrityksen sisältä.

– Varhaista vaikuttamista on myös elämäntapojen, stressin ja terveellisten elämäntapojen tukeminen. Työkykyjohtaminen on työhyvinvoinnin lisäämistä ja sitä kautta tuottavuuden nostamista. Ei pidä ajatella pelkästään kulujen karttamista.

*Teksti: Pirjo Sunila
Kuva: Anna-Maria Stenius*

ISS Palvelut pisti työkyvyttömyyseläkkeet kuriin

Miljoonien säästöt vuodessa

👉 – Jos olisimme jatkaneet vanhalla mallilla, puuttumatta työkyvyttömyyseläkkeisiin, niin meidän maksuluokat olisivat nousseet koko ajan. Kyse on valtavista summista, henkäisee ISS Palvelujen henkilöstöjohtaja **Sirpa Huuskonen**.

Työkyvyttömyyseläkkeiden johdonmukaisella ehkäisemisellä ISS Palvelut säästää Huuskosen mukaan miljoonia euroja vuodessa.

– Jossain vaiheessa puhuttiin kuudesta miljoonasta, mutta siitä on menty jo reippaasti yli.

Huuskosen mukaan yrityksissä kyllä tiedetään, että työkyvyttömyyseläkkeisiin menee paljon rahaa, mutta asian edessä ollaan aika avuttomia. Tilanteeseen puuttuminen vaatii erikoisosaamista. On tunnettava työeläkelainsäädäntöä ja tiedettävä kuntoutuksesta – sekin pitäisi ymmärtää, että näillä on jotain tekemistä keskenään.

ISS Palvelut on 12 000 ihmistä työllistävä suur-yritys, jolla on nykyisin kuuden hengen tiimi kehittämässä työhyvinvointia. Pienissä ja keskisuu-

rissa yrityksissä ei tällaista osaamista kuitenkaan ole ja siihen Sirpa Huuskonen kaipaisi työeläkeyhtiöiden apua.

– Toivoisin työeläkeyhtiöiltä jalkautumista ja kansankielellä näistä asioista kertomista. Jos ei yrityksessä ole työkykypäällikköä, niin sitten pitäisi vakuuttaa joku HR:n tai talouden ihminen siitä, että katsokaa millaiset luvut teillä on ja mitä näille voidaan tehdä.

Tuletko takaisin töihin?

Aivan helppoa ei ole osatyökykyisten takaisin töihin kiskominen ollut. ISS Palvelut on käynyt oman työeläkeyhtiönsä kanssa pitkät keskustelut asiasta. Huuskosen mielestä liian helposti mennään roolin ja lainsäädännön taakse.

– Miten voi olla laitonta, että saisimme jonkun ihmisen puhelinnumeron kysyäksemme, että tuletko takaisin töihin, kun meillä on kuitenkin

Henkilöstöjohtaja Sirpa Huuskonen sanoo ISS Palvelujen säästävän miljoonia euroja vuodessa ehkäisemällä työntekijöiden joutumista työkyvyttömyyseläkkeelle.

Elisa Teiste (oik.) siirtyi ISS Palvelujen sisällä kiinteistöhoitajasta työvaatevaraston tiiminvetäjäksi, kun polvivaivat alkoivat uhata työkykyä. Kuvassa myös Teisteen esimies Heli From.

työeläkeyhtiön kanssa yhteinen tavoite, Sirpa Huuskonen ihmettelee.

– Enemmän olemme kuitenkin tehneet ihmisiä iloiseksi kuin vihaiseksi siitä, että olemme häirinneet heidän rauhansa työkyvyttömyyseläkkeellä, Huuskonen naurahtaa.

ISS Palveluissa 70 prosenttia on palannut kuntoutustuelta takaisin työelämään ja keskimääräinen eläköitymisikä on noussut muutamassa vuodessa noin 60:sta 62,6 vuoteen.

Ihmisille pyritään järjestämään heidän työkyvyllensä sopivaa työtä muokkaamalla työnsisältöä ja työaikaa sekä sijoittamalla ja kouluttamalla heitä uudelleen. Yrityksellä on oma sisäinen työkykyrahasto, joka tukee töihin paluuta ja työssä pysymistä.

ISS Palvelut Oy palkittiin keväällä vuoden esimerkillisenä työllistäjänä. Palkinnon myöntää vuosittain VATES-säätiö, joka toimii osatyökykyisten ihmisten yhdenvertaiseksi työllistämiseksi.

*Teksti: Riitta Väkeväinen
Kuvat: Vates/Akifoto*

VATT:n tutkimus:

Uusien työnantajakannustimien tehosta ei selkeää näyttöä LEL-aloilla

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) tutkijat **Tommi Kyyrä** ja **Juha Tuomala** ovat selvittäneet, onko maksuluokkamallilla vaikutuksia työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuteen. Aiemmat tulokset ovat osoittaneet, että vanhalla omavastuumallilla oli merkitystä työkyvyttömyystapausten ehkäisemisessä.

Keitä tutkittiin

Kohderymänä oli LEL- järjestelmän kautta vuosina 2005-2006 vakuutetut, 45-61-vuotiaat, jotka olivat olleet töissä samassa yrityksessä kaksi edellisvuotta. Yritykset työllistivät vähintään kymmenen henkilöä.

Tutkijat päätyivät LEL- aloihin, koska ne eivät olleet aikaisemmin omavastuumallin piirissä. Näin päästiin tarkastelemaan, mitä tapahtuu kun siirrytään kiinteistä maksuista maksuluokkamalliin.

Kohderyhmässä oli mukana paljon työntekijöitä rakennuksilta, satamista ja metsäteollisuudesta.

Tulokset

Maksuluokkamalliin siirtymisellä ei ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta yritysten riskisuhteisiin. Toisin sanoen tutkimustulosten mukaan yritystasolla maksuluokkamalliin siirtyminen ei vähentänyt työkyvyttömyyseläketapauksia.

Henkilötasolla tarkasteltuna maksuluokkamalli on saattanut vähentää työkyvyttömyysperusteiselle eläkkeelle jäämistä, mutta kiistatonta näyttöä tästä ei löytynyt. Henkilötasolla tarkasteltiin myös kuntoutustuelle jäämistä, mikä ei näy työnantajan riskisuhteessa.

Lisäksi maksuluokkamalli on saattanut vähentää työssä jatkamista. Tämä voi tarkoittaa sitä, että yritykset ovat irtisanoneet sellaisia työntekijöitä, joiden eläköitymisestä koituisi isoja kustannuksia.

Tulkintaan kohdistuvia varauksia

Tulokset koskevat vain entisiä LEL-aloja, joilla käytetään lyhyitä työsuhteita. Tämä voi tarkoittaa sitä, että työnantajilla on tavallista heikommat kannustimet ja/tai heikommat mahdollisuudet huolehtia työntekijöitensä työhyvinvoinnista. Toisaalta työnantajilla saattaa olla tavallista paremmat mahdollisuudet hankkiutua heikkokuntoisista työntekijöistään eroon.

LEL-aloilla maksuluokkamalliin siirryttiin vaiheittain. Siirtymäajan säännökset olivat suhteellisen mutkikkaita. On mahdollista, että yrityksiltä kestää aikansa ennen kuin ne ymmärtävät uuden mallin toimivuuden. Tutkimustulokset eivät kerro pitemmän aikavälin vaikutuksista.

Teksti: Pirjo Sunila

Osatyökyvyttömyyseläkkeiden määrä on tasaisessa nousussa. Kunta-alalla niiden osuus kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä oli viime vuonna 39 prosenttia. Positiiviset kokemukset osoittavat mallin toimivuuden, mutta tietoa kaivattaisiin paljon lisää.

Osatyökyvyttömyyseläke pitää kiinni työelämässä

Osatyökyvyttömyyseläke voidaan myöntää, jos työkyvyn alenema on kaksi viidesosaa, mutta henkilöllä on edellytyksiä jatkaa töissä osa-aikaisesti. Kunta-alalla tyypillinen osatyökyvyttömyyseläkkeelle jäävä on tuki- ja liikuntaelinsairauksista kärsivä, 56 vuotta täyttänyt henkilö, joka kokee fyysisen työkykynsä selkeästi henkistä huonommaksi.

Tutkija **Pirjo Saari** Kevasta on kartoittanut osatyökyvyttömyyseläkkeiden käyttöä kunta-alalla ja niistä saatuja kokemuksia.

– Osatyökyvyttömyyseläkkeelle jäämisen myötä kivut ja säröt sekä sairauspoissaolot ovat vähentyneet selvästi. Yleisesti jaksaminen ja hyvinvointi ovat lisääntyneet. Henkilöt uskovat pysyvänsä työelämässä aiempaa suunniteltua pidempään.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen etuna on lisäksi työstä saatava ansiotulo ja siitä karttuva eläke. Tutkimukseen vastanneista lähes tuhannesta henkilöstä 90 prosenttia oli tyytyväisiä osatyökyvyttömyyseläkkeeseen pitäen tätä oikeana ratkaisuna omaan tilanteeseensa.

Mahdollisuus myös työnantajalle

Työntekijän siirtyminen osatyökyvyttömyyseläkkeelle on myös työnantajalle suotuisa ratkaisu. Esimerkiksi kunta-alan hoitajapulaa voidaan helpottaa osa-aikaisten työntekijöiden avulla. Kuntatyönantaja myös välttyy varhaiseläkemenoperusteisilta eläkemaksuilta, joita vastaavasti maksetaan täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle tai kuntoutustuelle siirtävästä henkilöstä.

Pirjo Saaren mukaan kunnissa tietoisuus eläkemaksujen kustannuksista on kasvanut, mutta asiasta ei voi puhua liikaa.

– Jos työntekijän kuukausipalkka on 2800 euroa, on Varhe-maksu noin 75 000 euroa kolmen vuoden ajalta, hän konkretisoi.

Osatyökyvyttömyyseläkkeellä on myös paikansa pohdittaessa keinoja työurien pidentämiseen. Tutkimuksen mukaan vuoden kuluttua osatyökyvyttömyyseläkkeelle jäämisestä peräti 90 prosenttia oli edelleen ansiotyössä ja viiden vuoden jälkeen vielä puolet. Tulokset ovat hyviä, sillä osatyökyvyttömyyseläkkeen myöntäminen ei välttämättä viedä työntekijää työstä.

Tietoa tarvitaan lisää

Hyvistä tuloksista huolimatta työntekijöiden ja esimiesten tietämys osatyökyvyttömyyseläkkeestä on heikkoa. Usein osatyökyvyttömyyseläke saatetaan sekoittaa osa-aikaeläkkeeseen.

– Järjestelmä koettiin monimutkaiseksi, sairaana siihen ei välttämättä jaksanut perehtyä. Tiedon pitäisi olla helposti haettavissa ja selkokielistä. Tällä hetkellä ohjaus osatyökyvyttömyyseläkkeelle tulee yleensä työterveyshuollosta. Työnantajalla ei tästä eläke muodosta ole juuri tietämystä ja se hankaloittaa käytännön järjestelyjäkin.

Sairastumisen lisäksi työkykyä alentavat myös monet muut tekijät, kuten työpaikkakiusaaminen, raskaat vastuut tai työpaikalla tapahtuneet organisatiomuutokset. Saari muistuttaa myös työkyvyn koostuvan monesta tekijästä, joita varhaisen tuen avulla voitaisiin ylläpitää. Näin voitaisiin joissakin tapauksissa välttää raskaammilta eläkeratkaisuilta.

Ainoastaan kuitenkin kolmasosa tutkimukseen vastanneista ilmoitti, että hänen tilanteeseensa olisi puututtu tai työtä helpotettu ennen eläkkeen hakemista.

– Osatyökyvyttömyyseläkeläisistä yli puolet kokee tämänhetkisen työn liian kuormittavana. Siksi työpaikalla olisi tärkeää miettiä, voitaisiinko työtä keventää muutenkin kuin työaika vähentämällä.

– Mikäli osatyökyvyttömyyseläkkeeseen päädytään, sen onnistumiseen vaikuttaa olennaisesti oman työyhteisön ja esimiehen avoin ja myönteinen suhtautuminen asiaan ja halu organisoida työ toisin. Työterveyshuollon päätehtävä on tukea ja seurata työssä selviytymisen terveydellisiä edellytyksiä, Saari tiivistää.

Teksti: Anna-Maria Stenius

Kuva: Karoliina Paatos

Tutkija Pirjo Saari muistuttaa, että työtä voisi keventää muutenkin kuin työaika vähentämällä.

- Vuonna 2011 osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 4 700 henkilöä. Julkisen sektorin osuus oli 26 % ja yksityisen 19 %. Kaikkiaan työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi samana vuonna 23 000 henkilöä.
- Osatyökyvyttömyyseläke aloitetaan keskimäärin 55,2-vuotiaana, täysi työkyvyttömyyseläke keskimäärin neljä vuotta aiemmin.
- Yleisin osatyökyvyttömyyden syy oli tuki- ja liikuntaelinten sairaus (57 %) sekä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (16 %).
- Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirryttäen useimmiten toimisto-, ja asiakaspalvelutyöstä sekä siivous-, keittiö ja hoitoalan töistä.
- Osatyökyvyttömyyseläkeläisten työsäikänti oli keskimääräistä yleisempää erityisasiantuntijoilla, kuljetustyöntekijöillä, opettajilla, sairaanhoitajilla, toimistotyöntekijöillä sekä myynti- ja palvelutyöntekijöillä.

Lähde: Eläketurvakeskus

Sairauspoissaolojen yleisyyteen vaikuttavat monet tekijät

Erikoistutkija
Mikko Laaksonen
Eläketurvakeskus

★ Sairauspoissaolojen lisääntyminen taittunut 2000-luvun jälkipuolella

Sairauspoissaolojen yleisyys

★ Suomalaisen sairauspoissaolot lisääntyivät 2000-luvun puoliväliin saakka, minkä jälkeen ne ovat hieman vähentyneet.

Työ- ja elinkeinoministeriön Työolobarometrin mukaan työntekijät olivat vuonna 2010 sairauden takia pois töistä keskimäärin 7,2 päivää. Sairauspoissaolojen määrä on näiden tietojen mukaan 2000-luvun puolivälistä tasaisesti vähentynyt, erityisesti yli 54-vuotiailla ja kuntien työntekijöillä.

Elinkeinoelämän Keskusliiton jäsenyrityksissään toteuttaman vuosittaisen tiedustelun perusteella sairauspoissaolopäivien osuus oli 4,3 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta, mikä vastaa 11 poissaolopäivää henkilöä kohti. Vuonna 2010 poissaoloja oli enemmän kuin edellisellä vuonna.

Työolobarometrin luvut ovat olleet säännönmukaisesti alhaisempia kuin Elinkeinoelämän Keskusliiton tiedot. Molemmat kuitenkin osoittavat selviä eroja sektoreittain: poissaoloja on eniten kunnissa, ja yksityisellä sektorilla enemmän teollisuudessa kuin palveluilla.

Kansaneläkelaitoksen julkaisuista on saatavilla tiedot sairauspoissaoloista, joista on maksettu sairausvakuutuskorvauksia. Tilastoidut poissaolot ylittävät siis omavastuuaajan, joka on yleensä sairastumispäivä ja sitä seuraavat yhdeksän arkipäivää. Vuonna 2010 korvauksia maksettiin 320 000 henkilölle, joilla keskimääräinen korvauspäivien lukumäärä oli 49 päivää. Koko työvoimaan suhteutettuna korvattuja poissaoloja oli siis noin 6,5 päivää vuodessa. Viime vuosina korvausta saavien määrä on hieman vähentynyt, mutta korvattujen päivien lukumäärä lisääntynyt.

Kelan korvaamista poissaoloista on saatavil-

★ Lyhyitä sairauspoissaoloja enemmän naisilla.

la myös tieto sen perusteena olleesta sairaudesta. Rungas kolmannes korvatuista poissaolopäivistä johtuu tuki- ja liikuntaelinsairauksista ja noin neljännes mielenterveysongelmista. Sairauspoissaolojen hallitsevat diagnosoitavat ryhmät ovat siis samat kuin työkyvyttömyyseläkkeidenkin.

Väestöryhmittäisiä eroja sairauspoissaoloissa

★ Naisilla on enemmän lyhyitä sairauspoissaoloja kuin miehillä. Yli kuukauden pituisissa poissaoloissa eroja ei kuitenkaan enää ole, tai ne kääntyvät jopa miesten enemmistöksi. Sukupuolieroihin vaikuttavia tekijöitä on yritetty selvittää kyselytutkimuksilla. Erot raportoidussa terveydentilassa ja työoloissa selittävät sukupuolieroa osittain. Nuoremmassa ikäryhmässä raskauteen liittyvät poissaolot selittävät osittain naisten yleisempiä poissaoloja.

Sairauspoissaoloja on selvästi enemmän alemmissä kuin yleisissä sosiaaliryhmissä. Näitä eroja on voitu selittää ruumiillisesti raskaalla työllä ja sosiaaliryhmien välisillä eroilla terveyskäyttäytymisessä. Psykososiaalisten työolojen vaikutus sosiaaliryhmien välisiin poissaoloihin sen sijaan vaihtelee. Joidenkin työssä esiintyvien psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden huomioiminen on pienentänyt sosiaaliryhmien välisiä eroja kun taas toiset ovat kasvattaneet eroja entisestään.

Sairauspoissaoloihin vaikuttavia tekijöitä

★ Sairauspoissaolot kuvastavat työntekijän tilapäistä kyvyttömyyttä selviytyä työtehtävistään. Pitkittyessään ne saattavat johtaa pysyvään työky-

★ Työolot ja terveys vaikuttavat sairauspoissaoloihin.

vyttömyyteen ja ennenaikaiseen eläkkeelle jäämiseen. Sairauspoissaolot ovat usein esillä keskusteltaessa työhyvinvoinnin edistämisestä. Koska sairauspoissaoloja voidaan konkreettisesti mitata ja niihin liittyy korkeat kustannukset, niiden vähentäminen on usein keskeinen työhyvinvointia ylläpitävän toiminnan tavoite.

Pitkien sairauspoissaolojen on havaittu ennustavan kuolleisuutta ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä. Perinteiset kansanterveyden riskitekijät kuten lihavuus ja tupakointi ovat voimakkaasti yhteydessä sairauspoissaoloihin. Työelämän muutoksista huolimatta työn ruumiillinen raskaus on edelleen tärkeä poissaoloihin vaikuttava tekijä. Myös ryhmätasoiset ja organisaatioon liittyvät työolot vaikuttavat. Hyvä työilmapiiri, työtoverien tuki ja oikeudenmukainen esimiestyö näyttävät vähentävän sairauspoissaoloja.

Sairauspoissaoloja on kuitenkin hankalaa pitää pelkästään terveyttä ja työhyvinvointia kuvaavana tekijänä. Sairauspoissaolojen taso on Suomessa korkeampi kuin useimmissa Euroopan maissa, mutta matalampi kuin esimerkiksi Ruotsissa tai Norjassa. Ei ole uskottavaa, että nämä erot selittävät terveyden tai työolojen eroilla. Maiden välisiä eroja selittävät sairausvakuutusjärjestelmien sairausvakuutusjärjestelmän piirteet, kuten etuuskien taso ja varhaisen eläkkeelle siirtymisen ehdot. Maiden välisiä eroja ja poissaolojen ajallisia muutoksia selittävät myös taloudelliset suhdanteet.

Tuomari Puustinen MUUTOKSENHAUN KONKARI

Eläkepäättösten oikeudenmukaisuus punnitaan Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnassa (TELK). Puhetta lautakunnassa johtaa varatuomari **Olli Puustinen**, kolmen vuosikymmenen kokemuksella. Hänelle oikeuden toteutuminen edellyttää aina hyvää viestintää.

 Jokainen ihminen on erilainen, mutta jokaisen fysiologia on samanlainen. Kun työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan istuntosalissa aloitetaan uuden asian käsittely, edessä on yleensä tuttu, mutta vaativa tehtävä – yksittäisen ihmisen työkyvyn arviointi.

Lautakunnan puheenjohtajalle Olli Puustiselle tehtävä sisältää kaksi isoa kysymystä.

– Eläkepäättösten muutoksenhaussa on kyse jokaisen yksilön perustuslaillisen oikeuden turvaamisesta. Samalla jokaisen ratkaisun, ja siihen sisältyvän työkyvyn arvioinnin, tulee olla linjassa aikaisempien ratkaisujen kanssa.

Puustinen on työskennellyt koko työuransa sosiaalivakuutuksen muutoksenhaun parissa. Hän aloitti 1980-luvun alussa, jolloin hän toimi eläkelautakunnan esittelijänä. Pisin pesti Puustisella on ollut Vakuutusosastossa, lähes 25 vuotta, viimeksi eläkeosaston päällikkönä. Nyt Puustinen on toiminut kaksi vuotta TELK:n puheenjohtajana.

Työkyvyttömän asialla

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta on eläkelaitoksista riippumaton ensimmäinen muutoksenhakuaste. Kun eläkelaitoksen antama päätös ei tyydytä asiakasta, hän voi kääntyä Puustisen laitoksen puoleen. Muutoksenhaku on asiakkaalle maksutonta.

Viime vuonna TELK:n istuntosalissa ratkaistiin yli 5 000 asiaa. Valtaosa ratkaisuksista koskee työkyvyttömyyseläkkeitä ja työkyvyn arviointia.

Eläketurvakeskuksen tutkija **Raija Gould** selvitti hiljattain eläkelaitoksissa annettuja työkyvyt-

tömyyseläkepäättöksiä ja havaitsi, että hylkäysten osuus päätöksistä on ollut kovassa kasvussa.

Puustiselle tutkimuksen havainto oli yllätys. Hylkäyspäätösten kasvu ei ole näkynyt TELK:ssa kasvavina valitusmäärinä. Puustinen ei usko, että TELK:n ratkaistavaksi tulevat asiat myöskään kasvaisivat lähivuosina.

– Asiamäärissä on ollut useamman vuoden hienoista, mutta tasaista laskua. Myös ikäluokat ovat pienentymässä, minkä pitäisi näkyä hakemusten ja valitusten määrän vähenemisenä.

Puustinen arvioi, että eläkelaitosten hylkäyspäätösten kasvulle saattaa löytyä useita syitä. Etenkin Kelan takuueläkkeen hakemusprosessilla saattaa olla vaikutusta asiaan. Takuueläkkeen myöntäminen edellyttää, että asiakas on sitä ennen hakenut kaikki muita mahdollisia eläkelajeja, kuten työkyvyttömyyseläkettä.

Parempia perusteluja, parempia päätöksiä

TELK on vuodesta 2007 lähtien käsitellyt yksityisen sektorin lisäksi myös kuntien ja valtion eläkepäättöksiä koskevat valitukset. Lautakuntien yhdistyminen on ollut TELK:lle iso asia. Kun asiantuntija käsitteli aikaisemmin vain yhden lain mukaisia asioita, nyt hänen pöydälleen voi tulla valituksia muidenkin työeläkelakien nojalla.

– Työkyvyn arviointi on kuitenkin hyvin samanlaista siitä riippumatta, onko käsiteltävä asia TyELin, KuELin tai VaELin piirissä, Puustinen pohtii ja pyörittelee käsissään mallia ihmisen selkänikamista.

TELK täyttää kesällä 50 vuotta. Viime vuosi-

kymmeninä toiminta on muuttunut paljon. Puustinen on tyytyväinen näkemäänsä kehitykseen.

Suurimpana muutoksena Puustinen pitää TELK:n päätösten perustelujen kehittämistä. Aikaisemmin työeläkealalla pidettiin arveluttavana, että asiakkaan terveydentilaa ja vaivoja selostettaisiin häntä koskevassa päätöksessä. Ensimmäiset 25–30 vuotta TELK:n päätösten perusteluina olikin vain tietty lainkohta, työkyvyttömyyden pykälä.

– Lautakunnan tekemistä ratkaisuksista valtaosa on muutoksenhaun hylkäyksiä. Hylkäyspäätöksen saaminen on luonnollisesti pettymys asiakkaalle, eivätkä perustelut yleensä tyydytä häntä. Siksi perustelujen tulee olla laadukkaita ja selkeitä. Tämä on keskeistä oikeusturvankin kannalta.

– Mitä paremmin yksittäisen ratkaisun perustelut viestitään asiakkaalle, sitä paremmin asiakas ymmärtää omaa tilannettaan. Samalla helpotetaan asian mahdollista jatkokäsittelyä ylemmässä oikeusasteessa, sillä asiakkaiden tekemät muutoksenhakupyynnöt Vakuutusosastolle pohjautuvat TELK:n päätösten perusteluihin.

Noin kolmannes TELK:n antamista ratkaisuisista viedään Vakuutusosastoon.

Oikeusturvasta tinkimättä

Suomalaista muutoksenhakujärjestelmää on viime aikoina kritisoitu. Arvostelussa on samoja kaikuja kuin eläkepolitiikkaa ja eläkelaitosten sijoitustoimintaa koskevassa keskustelussa – kuka saa tehdä päätöksiä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnissa ja millä perusteella?

KUKA? Olli Puustinen

- Työeläkeasioiden muutoksenhaku-
lautakunnan puheenjohtaja
- Varatuomari
- Ikä: 57 vuotta
- Perhesuhteet: naimisissa, kaksi
aikuista lasta, yksi lapsenlapsi
- Harrastukset: linturetkeilyä,
mieluiten polkupyörällä tai suksilla

Olli Puustinen on avoin kritiikille, mutta muistuttaa, että lautakuntien jäsenyys ja yksilön oikeusturvan toteutuminen ovat eri asioita.

– Merkittävä osa oikeusturvaa toteutuu, kun päätösten perustelut, menettelytavat ja käsittelyajat ovat hyvällä tasolla. Nykyisin ei voi myöskään välttyä kustannusvaikutusten tarkastelulta. Ymmärtääkseni myös eduskunnan oikeusasiamies on todennut lautakuntien toimivan näiltä osin asianmukaisesti ja kriittisen tarkastelun kestävästi.

– Myös lautakuntien toimialueen valtakunnallisuus turvaa tasapuolista kohtelua.

Puustisen mukaan sosiaali- ja terveysministeriöllä on vastuu siitä, että se esittää valtioneuvostolle lautakuntien jäseniksi henkilöitä, joiden esteettömyyden se on varmistanut. On myös muistettava, että TELK ei toimi STM:n alaisuudessa, vaan se on täysin itsenäinen ja riippumaton lainkäyttöelin.

– Työmarkkinajärjestötaustaisten henkilöiden työskentely sosiaaliturvan muutoksenhaussa ei ole poikkeuksellista, vastaavaa käytäntöä löytyy monista Euroopan maista, esimerkiksi Saksasta.

– Mutta ei sosiaalivakuutuksen nykyinen muutoksenhakujärjestelmä valmis ole. Nytkin olemme laatimassa STM:lle TELK-lain muutosehdotuksia, jotka parantaisivat ja joustavoittaisivat käytännön toimintaa, oikeusturvasta tinkimättä.

*Teksti: Peter Lindström
Kuva: Patrik Lindström*

RUOTSI

Työuran pidentämisessä isoja esteitä

Ruotsalaisten työuran pidentämisen isoin este on ikärasismi. Näin todetaan valtion tuoreessa selvityksessä, joka käsittelee työnantajien ja työntekijöiden suhtautumista työelämään ja eläkkeelle siirtymiseen.

Ruotsin viranomaisten tekemässä selvityksessä havaittiin, että vain alle puolet työnantajista haluaisi pitää yli 60-vuotiaat työntekijänsä. Noin 15 prosenttia työnantajista oli myös sitä mieltä, että iäkkäiden työntekijöiden tulisi tehdä työmarkkinoilla tilaa nuoremmille. Työnantajat uskovat, että iäkkäät eivät pysty nuorten tavoin tottumaan organisaatiouudistuksiin eivätkä myöskään opi uutta tekniikka nuorison tahtiin.

Lisäksi selvityksessä kävi ilmi, että yli kaksikymmentäviisi prosenttia 50-vuotiaista työntekijöistä on kokenut työmarkkinoilla syrjintää ikänsä vuoksi. Jopa 80 prosenttia ikääntyneistä uskoo, että heidän ikänsä on este työpaikan vaihtamiselle. Suuri osa ruotsalaista myös ilmoittaa haluavansa eläkkeelle täytettyään 65 vuotta.

Selvityksessä havaittiin, että maan eläkejärjestelmässä on rakenteellisia vikoja, jotka tekevät työskentelyn vanhemmalla iällä kannattamattomaksi. Ongelma koskee takuueläkkeen varassa eläviä. Heidän elintasoaan työnteko ei paranna, sillä ansiotulojen kasvu leikkaa heidän takuueläkettään. Selvityksessä huomautetaan, että maan eläkejärjestelmässä on köyhyysloukku.

(Riksdag & Departement 19.4.2012)

Ansioläke nousee ja laskee

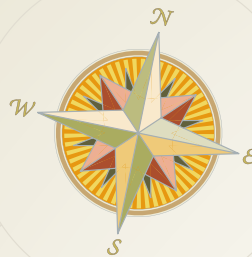
Ruotsin eläkeviranomainen Pensionsmyndigheten arvioi, että ansioläke muuttuu lähivuosina sekä hyvään että huonoon suuntaan.

Uusimman arvion mukaan ansioläke laskee 0,7 prosenttia vuonna 2014. Sen jälkeen eläke nousee 0,5 prosenttia vuonna 2015 ja 1,8 prosenttia vuonna 2016. Luvut eivät ota huomioon inflaatiota.

Pensionsmyndighetenin pääjohtaja **Katrin Westling Palm** pelkää, että ansioläkkeen kehitys nakertaa kansalaisten luottamusta maan eläkejärjestelmää kohtaan.

– Kukaan ei hyödy tällaisesta vuoristoradasta, Westling kommentoi sanomalehti Dagens Nyheterille.

Pensionsmyndigheten on pyytänyt hallituksel-

Peter Lindström
Tiedottaja
Eläketurvakeskus

Pallo hallussa kokoaa eri lähteistä ulkomaiden eläkeuutisia. Lisää luettavaa muiden maiden eläketurvasta löydät Etk.fi-verkkopalvelusta.

Pallo Hallussa

ta lupaa selvittää, miten isoista vuosittaisista vaihteluista päästäisiin eroon.

Ruotsin eläkejärjestelmässä on käytössä automaattinen mekanismi, joka pienentää ansioläkkeen indeksikorotuksia, jos vanhuuseläkemaksu ei yhdessä puskurirahastojen kanssa näytä riittävän eläkemenojen kattamiseen. Tämä maksujen, rahastojen ja eläkemenojen väliseen suhteeseen perustuva tasapaino määritellään vuosittain.

Useimmat ruotsalaiset saavat ansioläkkeen lisäksi myös työmarkkinoilla sovittua sopimuseläkettä.

(Dagens Nyheter 4.5.2012, Etk.fi)

PUOLA

Eläkeikään usean vuoden korotus

Itä-Euroopan suurin valtio Puola päätti huhtikuussa korottaa eläkeikää. Eläkeikä nostetaan 67 vuoteen. Ennen korotusta miesten eläkeikä oli 65 vuotta ja naisten 60 vuotta.

Hallituksen kaavailema eläkeuudistus sallisi osa-aikaeläkkeelle siirtymisen miehille 65-vuotiaana ja naisille 62-vuotiaana. Osa-aikaeläke olisi 50 prosenttia täydestä eläkkeestä.

Puolan lakisäätöinen työeläkejärjestelmä kattaa palkansaajat ja yrittäjät. Eläke muodostuu jakojärjestelmäperiaatteella rahoitettavasta ansaintaeläkkeestä ja täysin rahastoidusta rahastaeläkkeestä.

Uudistus jättäisi tietyille julkisen sektorin työntekijöille muita alemman eläkeiän. Puolustusvoimien työntekijöiden ja poliisin eläkeikäsi tulisi suunnitelmien mukaan 55 vuotta. Heiltä edellytetään jatkossa vähintään 25 vuoden palvelusuraa. Tähän mennessä puolalaiset poliisit ja sotilaat ovat päässeet eläkkeelle 15 vuoden palvelusuran jälkeen.

(Bloomberg News 20.4., Taloussanomat 21.4., Etk.fi)

ALANKOMAAT

Rypälepommit eivät kelpaa sijoituskohteeksi

Alankomaiden parlamentti on kieltänyt maan kaikkia rahoituslaitoksia, myös eläkesijoittajia, sijoittamasta rypälepommeja valmistaviin yhtiöihin.

Maan valtiovarainministerin **Jan Kees de Jagerin** mukaan kaikki suorat sijoitukset rypä-

lepommeja valmistaviin, myyviin tai välittäviin yhtiöihin on kielletty 1.1.2013 alkaen. Kielto koskee uusia sijoituksia. Kiellon toteutumista seuraa Alankomaiden Finanssivalvonta.

Alankomaat liittyi kansainväliseen rypälepommit kieltävään Dublinin sopimukseen vuonna 2008. Alankomaissa on siitä lähtien pohdittu, velvoittaako sopimukseen ratifiointi sijoitusten rajoittamista lailla.

Rypälepommi on periaatteeltaan ilma-aluksesta pudotettava kasettipommi tai tykillä ammuttava kranaatti, joka sisältää useita tytärpommeja. Pommi tai kranaatti aukeaa ilmassa maalin yläpuolella levittäen tytärpommit laajalle alueelle, jopa neliökilometrin alueelle. Tyypillisesti 5 prosenttia tytärammuksista jää räjähtämättä.

(IPE 10.4., Wikipedia 8.5.2012)

ISO-BRITANNIA

Eliniän pitenemisestä jättilasku

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF kiirehtii Iso-Britanniaa uudistamaan jälleen eläkejärjestelmänsä.

Valuuttarahaston tutkijoiden mukaan Iso-Britannian hallitukset ja asiantuntijat ovat pahasti aliarvioineet eliniän pitenemisen. IMF mukaan viralliset arviot ovat laahanneet kolme vuotta eliniän todellisesta kasvusta.

IMF väittää, että virhearviointi kostautuu kasvavana valtion velkana. Valuuttarahasto arvioi, että eliniän pitenemisestä aiheutuva lasku saattaa nostaa valtionvelnan 135 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Tilanteen korjaamiseksi Iso-Britanniassa on useita vaihtoehtoja: eläkeiän nostaminen, eläkesijoitusten lisääminen tai eläke-etuuksien heikentäminen.

Olellaisin uudistus IMF:n mukaan olisi eläkeiän automaattinen korottaminen eliniänodotteen nousun tahdissa. IMF uskoo, että ikärajan ja eliniänodotteen kytkös olisi helpoiten käsiteltävissä julkisuudessa ja myös kansalaisten hyväksyttävissä.

(Talouselämä 13.4.2012, Telegraph 13.4.2012)

YHDYSVALLAT

Pankit haluavat mukaan eläkebisnekseen

Yhdysvaltain kolme suurinta pankkia on kääntänyt katseensa eläkesijoittamiseen.

Wells Fargo, Bank of America ja JP Morgan Chase ovat viime vuosina kasvattaneet eläkepalveluyksikköjensä henkilöstöä. Yhtiöt tavoittelevat isompaa markkinaosuutta vapaaehtoisen eläkesäästämisen 401(k)-tileistä, joihin noin 50 miljoonaa amerikkalaista työntekijää laittaa eläkesäästöjään.

Financial Times -lehden mukaan eläketilit tarjoavat pankeille vain pientä kasvuja, mutta ennen kaikkea tasaista ja taattua maksutulovirtaa.

– Eläkebisnes ei ole yhtä seksikästä kuin investointipankkitoiminta tai johdannaiskauppa, mutta alan paradigma on muuttunut, kommentoi Bank of Americanin **Kevin Crain** Financial Timesille.

Osa pankeista on saavuttamassa tavoitteensa. Esimerkiksi JP Morganin 401(k)-tilien varat ovat kasvaneet neljässä vuodessa 40 prosenttia.

Kiinnostus eläkepalveluihin johtuneet myös mahdollisuudesta markkinoida asiakkaille muita tuotteita. Wells Fargon mukaan eläkeiän saavuttamisen jälkeen yli kolmannes 401(k)-tilien varoista siirretään pankin arvopaperivälityspalveluihin.

Myös investointipankit ovat kiinnostuneet enemmän eläkepalveluista. Investointipankki Goldman Sachs hankki maaliskuussa omistukseen Dwight Asset Management -yhtiön, joka on ollut suosittu eläkesäästäjien keskuudessa.

(Financial Times 2.4.2012)

KREIKKA

Eläkkeitä maksetaan jatkossa vain eläville

Huhtikuussa julkaistujen lehtitietojen mukaan Kreikan viranomaiset ovat keskeyttäneet eläkkeiden maksamisen kuolleille eläkkeensaajille.

Kreikan työministeriön mukaan sadoille tuhansille kreikkalaisille on maksettu sosiaalietuusia turhaan. Osa etuuksien saajista oli kuollut ja rahat menivät heidän omaisilleen. Osa saajista taas oli valehdellut viranomaisille saadakseen rahaa valtiolta. Huijareiden ja kuolleiden eläkeläisten pyyhkiminen etuuslistoilta tuo maalle jatkossa puolen miljardin euron vuosittaiset säästöt.

Viranomaisten toimenpide käynnistyi viime vuonna tehdystä erikoistutkimuksesta. Epäilyt huijauksista heräsivät, kun tutkimuksessa selvisi, että maan eläkerekisterissä on yli 9 000 yli 100 satavuotiasta eläkkeensaajaa.

(Svenska Dagbladet 27.4.2012, Taloussanomien 25.4.2012)

Eläkettä Euroopasta – totta vai tarua?

Outi Lehmus
Osastopäällikkö
Eläketurvakeskus

★ Viime vuonna 10 000 Suomessa asuvaa henkilöä haki eläkeoikeuksiaan muista EU/ETA-maista.

★ Eläkepäätöksen saaminen ulkomailta kesti lähes vuoden.

★ Suomeen maksetaan noin 100 000 henkilölle eläkettä ulkomailta.

✂ Toisin kuin saatetaan luulla, Euroopan unionin jäsenyys ei tuonut eläkesektorille koko EU:n laajuista viimeisen laitoksen periaatetta. EU:n sosiaaliturvaa koskevat asetukset vain koordinoivat eri maiden järjestelmiä ja varmistavat sen, että jos työvoima liikkuu, sosiaaliturvankin on liikuttava.

Eläkettä hakiessa monet hyvät periaatteet konkretisoituvat: eläkkeen hakemiseen saa apua, eläkeoikeuden syntyminen varmistetaan vakuutuskausia rinnastamalla ja eläke maksetaan maasta toiseen. Koordinointi ei kuitenkaan muuta sitä, että jokainen maa myöntää, laskee ja maksaa eläkkeet oman lainsäädäntönsä mukaisesti.

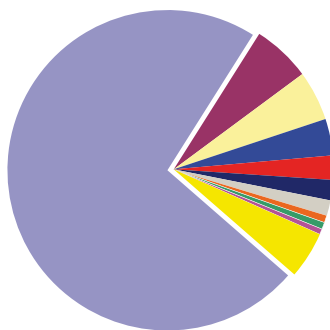
Eläketurvakeskus avustaa EU-eläkkeen hakemisessa

★ EU-säännökset edellyttävät, että kaikissa jäsenmaissa on yhteyslaitokseksi nimetty laitos, jonka tehtäviin kuuluu toimittaa eläkehakemukset toisiin EU-maihin ja toimia linkkinä eri maiden välillä. Yhteyslaitoksen tulee myös neuvoa asiakasta EU-eläkehakemusasioissa. Suomessa nämä yhteyslaitoksen tehtävät on keskitetty Eläketurvakeskukselle. Työeläkelaitos tai Kela lähettää ulkomaille tarkoitetut hakemukset automaattisesti Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasiain osaston käsiteltäväksi.

Hakemusprosessia eri EU-maiden välillä hoidetaan vielä toistaiseksi paperilla. Eläketurvakeskus täyttää kansallisen eläkehakemuksen, U-liitteen ja rekisteritietojen perusteella EU-maiden välillä käytettävät E-lomakkeet. Prosessiin tarvitaan myös tiedot Suomen työskentely- ja asu-miskausista. Lomakkeet toimitetaan mahdollisten

liitetietojen (työtodistukset, työkirjat, lääkärinlausunnot) kanssa postitse toisen EU-maan yhdyslaitokselle, joka jakaa hakemuksen edelleen ns. toimivaltaiselle laitokselle tai sitten ratkaisee eläkehakemuksen itse.

Jaetut eläkehakemukset maittain
Vuosi 2011 Top 10 EU

Ruotsi	7429; 73 %
Norja	603; 6 %
Saksa	516; 5 %
Viro	378; 4 %
Englanti	251; 2 %
Tanska	210
Sveitsi	157
Ranska	76
Alankomaat	71
Espanja	58
Muut yhteensä	485; 5 %

1960- ja 1970-lukujen suuret muuttoaallos Ruotsiin näkyvät selkeästi EU-eläkehakemuksissa: kolme neljästä eläkehakemuksesta lähetetään Ruotsiin. Nämä ikäluokat ovat tulleet vanhuuseläkeikään ja keräävät nyt työnsä hedelmiä eläkkeen muodossa. Norja, Saksa ja Viro ovat lukumäärissä seuraavat maat. Kaikkineen viime vuonna hakemuksia lähetettiin ulkomaille noin 10.000. Hakemusmäärät ovat olleet kasvussa jo pitkään.

EU-eläkepäätösten käsittely sähköistyy

★ EU-lainsäädäntö edellyttää, että kaikki maat huomioivat toisen maan vakuutuskaudet eläkeoikeuksien syntymistä varten. Tämä periaate turvaa sen, että jos esim. vanhuuseläkettä varten tarvitaan 5 vuoden vakuutus aika jossakin maassa, mutta henkilö on ollut siellä töissä vain 3 vuotta, hän saa silti oikeuden eläkkeeseen, jos toisesta EU-maasta löytyy vakuutettuja kausia puuttuvat 2 vuotta. EU-asetuksista seuraa myös vaatimus laskea eläkkeet kahdella tavalla.

Suomessa asuvat saivat vuonna 2011 eläkepäätöksensä ulkomailta noin vuoden kuluttua hakemuksen jättämisestä. Tähän aikaan on laskettu mukaan hakemuksen käsittely Suomessa. Pelkkä ulkomaan käsittely kesti keskimäärin reilut 200 päivää. Vertailun vuoksi: kotimaisen vanhuuseläkepäätöksen saa keskimäärin alle kahdessa vakuutuskaudessa.

Hakemuskäsittelyn nopeuttamiseksi on rakenteilla ns. EESSI-järjestelmä (Electronic Exchange of Social Security Information). Hanke on teknisesti erittäin kunnianhimoinen ja sen rakenta-

Varma

KTM, CEFA, CISA **Tapani Tuovinen** on nimetty Varman sisäisen tarkastuksen yksikköön sisäiseksi tarkastajaksi 2.4.2012 alkaen. Tuovinen siirtyi Varmaan Helsingin kaupungin sisäisestä tarkastuksesta toimittuaan sitä ennen pankki- ja vakuutusallalla eri yhtiöissä tilintarkastajana, sisäisenä tarkastajana ja asiantuntijana.

Ilmarinen

KTM **Antti Miettinen** on nimetty suurasiakasjohtajaksi suurasiakkaat ja meklariyhteydet -yksikköön 11.4.2012 alkaen.

Tradenomi **Antti Vanninen** on nimetty aluepäälliköksi Yritysassiakkaat ja kumppaniyhteydet -yksikköön alkaen 15.3.2012. Hänen vastuullaan ovat nimetyt keskiuuret yritysasiakkaat, uusasiakashankinta sekä Pohjola-kanavan Uudenmaan alueen myyntikumppaniyhteistyö.

MMM, KTK **Antti Kylmänen** on nimetty yrittäjärahastusjohtajaksi sijoitukset-linjalle 20.4.2012 alkaen.

KTM **Meri Aaltonen** on nimetty kehityspäälliköksi asiakkuudet-linjan liiketoiminnan kehitysyksikköön 21.5.2012 alkaen.

Työeläkevakuuttajat Tela

Oikeustieteen kandidaatti **Ilkka Holmström** (33) on nimetty Työeläkevakuuttajat TELAA:n lakimieheksi ja valtiotieteiden maisteri **Maria Rissanen** (34) analyttikoksi 16.4.2012 alkaen. Holmström työskenteli tätä ennen lakimiehenä Tapiola-ryhmän Kiinteistö-Tapiola Oy:ssä ja Rissanen puolestaan rahoitusekonomistina Suomen Pankissa.

Eläketurvakeskus

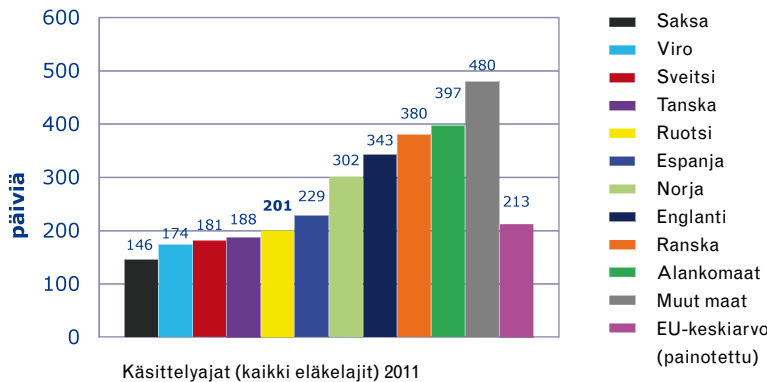
Diplomi-insinööri **Elina Änäs** on nimetty projektipäälliköksi 2.5. alkaen Kehittämisen tuki -yksikköön.

FM, VTM **Jukka Appelqvist** on nimetty ekonomistiksi 1.5. alkaen suunnitteluosastolle.

Ohjelmistosuunnittelija, filosofian maisteri **Sergei Lahti** on nimetty matemaatikoksi suunnitteluosastolle 1.5. alkaen. Lahti on toiminut vuodesta 2010 Eläketurvakeskuksen palveluksessa.

**EU eläkehakemus:
Käsittelyajat eräissä EU-maissa 2011**

minen onkin kestänyt odotettua kauemmin. Tavoitteena on välittää mm. kaikki EU-eläkehakemusprosessissa tarvittava tieto sähköisesti EU-maiden kesken. Tämän hetken arvio on, että järjestelmä tulisi käyttöön vuoden 2014 aikana. EESSI-hanke koskettaa Suomessa (ja muissa EU-maissa) lähes kaikkia sosiaaliturvasektorin toimijoita.

Sadalletuhannelle eläkettä ulkomailta

★ Ruotsin työvuosina ansaitun eläkkeen sadonkorjuu onnistuu mutkattomasti, jos kysymys on vanhuuseläkkeestä. Sen sijaan työkyvyttömyyseläkkeet ovat viime vuosina olleet

kiven alla. Syynä tähän on Ruotsin tiukentunut eläkepolitiikka. Vastaavasti muidenkin maiden eläkelainsäädännön muutokset, esim. vanhuuseläkeiän korottaminen tai indeksien muuttuminen, vaikuttavat myös Suomessa asuvien ja ulkomailla eläkettä ansainneiden elämään. Ikäviä tilanteita voi siis syntyä, jos eläke on pirstaleina maailmalla: yksi maa voi myöntää, toinen taas ei tai sitten eläkeoikeus syntyy eri ajankohdista lukien.

Vuoden 2012 alkupuolella noin 100 000 Suomessa asuvaa sai eläkettä ulkomailta. 85 prosenttia eläkkeistä maksettiin Ruotsista. Samaan aikaan Suomessa ansaittua työeläkettä maksettiin ulkomaille lähes 63 000 henkilölle, joista 76 prosenttia asuu Ruotsissa.

Haasteelliset mediasukupolvet

Janne Matikainen (toim.):
Muuttuvat mediat
– haasteelliset
sukupolvet
Infor 2011
153 sivua
ISBN 978-952-5928-14-3

Uusi sukupolvi valtaa yleisöt ja toimitukset. Se myös valitsee mediamuodot. Inforin tuottamassa kirjassa aihetta käsitellään kolmesta perspektiivistä: yleisöjen muuttuminen, uusien journalistien odotukset ja mediemarkkinat. Kirja rakentuu pääartikkeleista ja niitä täydentävistä kommenttipuheenvuoroista.

Itseäni kiinnosti eniten kirjan ensimmäinen osa eli yleisöjen muuttuminen uusien sukupolvien myötä. Yleisöillä tarkoitetaan tässä perinteisen median, verkkomedian ja sosiaalisen median käyttäjiä.

Nuorempi sukupolvi eroaa tavallisesti vanhemmasta ja useimmiten oletetaan, että nuorempien toimintatapa on tulevaisuutta, jota kohti kaikki menevät. Kirjassa osin kyseenalaistetaan tämä, sillä jokainen sukupolvi on myös synteesi aikaisemmista. Jokainen sukupolvi käy aikanaan läpi myös ihmisen elämänkaareen liittyviä asioita. Nykyinen nettisukupolvi ikääntyessään muuttuu, ehkä paradoksaalisesti usein edeltävän sukupolven suuntaan.

Kirjan pääteema eli median ja verkon käyttö on yksi selkeimmin ikäryhmiä erottava tekijä. Kirjassa raja vedetään noin 45 ikävuoteen, jota nuoremmat seuraavat mediaa huomattavasti enemmän juuri verkon kautta. Sosiaalista mediaaakin käyttävät lähes kaikki nuoremmat, mutta yli 45-vuotiaista vain alle kolmannes.

Kun vanhemmat ikäryhmät hakevat lähinnä itseään kiinnostavaa tietoa verkosta, nuorten verkossa eläminen on ennen kaikkea sosiaalista vuorovaiku-

tusta ja viihdettä mutta myös sisältöjen luomista ja tiedon hakua. Jokainen teini-ikäisen vanhempi tietää, että nykykuori voi yhtä aikaa istua tv:n äärellä, kommunikoida verkossa, puhua kännykällä, kuunnella musiikkia ja tehdä läksyjä sekä vastata vanhempiensa kysymyksiin.

Netti lisää myös globalisaatiota. Eri maiden nettisukupolvet muistuttavat hämmästyttävän paljon toisiaan, monin osin paikalliset erityispiirteet ovat häventyneet.

Kirjan mukaan nuoret arvostavat edelleen uutisjournalismia, vaikeivätkin sitä niin paljon käytäkään. Mutta myös verkkomedian sisällöt ovat muuttuneet. Suomalaisissa verkkolehdistä vapaa-ajan, turvallisuuden, terveyden ja ympäristön osuudet ovat kasvaneet ja politiikan ja talouden laskeneet. Vakavan journalismin osuus näyttää laskevan nimenomaan verkossa, jossa nuoremmat paljolti ovat. Kysyntä siis muokkaa tarjontaa mutta myös päinvastoin.

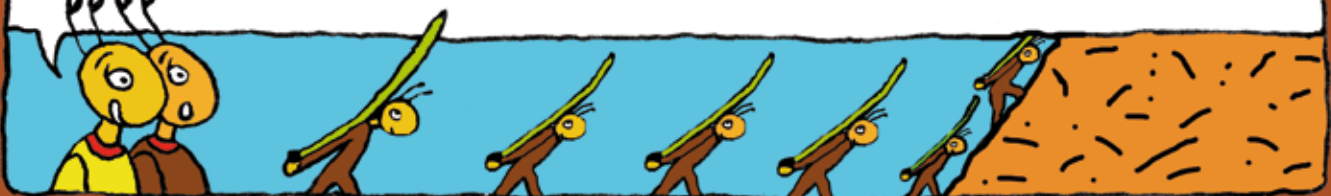
Kirjassa tuodaan myös esille huomio, ettei ikä ole suinkaan ainoa yleisöjä jakava tekijä. Paljon vaikuttavat edelleen myös oma ja perheen koulutus- ja tulotaso.

150-sivuinen kompakti paketti sopii kaikille, jotka haluavat pohtia hieman pintaa syvemmältä mediamaailman ja yleisöjen muuttumista ja olettamuksia niistä.

Matti Lumijärvi

Yhdyskunta

Kortta keventämällä olemme saaneet aikaan komeamman keon!

Työkyvyttömyyseläkeosa pieneksi työkykyjohtamisella.

Pension from Europe – fact or fiction?

Perhaps surprisingly, membership in the European Union does not automatically lead to the principle of the last provider being implemented in the pension sector throughout the EU. Regulations on social security in the EU only serve to co-ordinate the systems of different countries and ensure that if the work force moves, social security moves along with it.

Each country approves, calculates and pays pensions in accordance with their own legislation. Last year, 10,000 Finnish residents applied for pension rights in other EU/EEA countries. Pension from abroad is paid out annually to approximately 100,000 persons in Finland. Earnings-related pension from Finland is paid to approximately 63,000 people living abroad, 76% of whom live in Sweden.

EU regulations require that each Member country has a co-operation body whose assignments include transferring pension applications to other EU countries and serving as a link between different countries. The co-operation body is also required to advise clients in EU pension application issues. In Finland, these assignments are handled by the Finnish Centre for Pensions.

The waves of migration to Sweden in the 1960s and 1970s show up clearly in EU pension applications: three out of four applications abroad are sent to Sweden, as the migrating age cohorts are now reaching retirement age. 85% of pension paid from abroad comes from Sweden, followed by Norway, Germany and Estonia. The number of applications has grown steadily.

Finnish residents applying for pension from abroad in 2011 received their pension decision within a year of having applied. By comparison, a domestic application for old-age pension is usually completed in a few months. In order to speed up the application process, a pan-European system called EESSI (Electronic Exchange of Social Security Information) is being constructed. The project is technically very ambitious, and it is currently estimated that implementation will take place in 2014. The aim of the system is to be able to electronically process, between countries, all the necessary information needed in the EU pension application process. The EESSI project applies to virtually all actors in the social security sector in Finland and other EU countries.

International evaluation of the pension system underway

The Finnish Centre for Pensions has requested an evaluation of the Finnish pension system from two independent experts. The work of Professor **Nicholas Barr** and Director **Keith Ambachtsheer** will be completed in January 2013.

The Finnish Centre for Pensions has turned to two independent, international experts for an evaluation of the sufficiency of Finnish pensions and the management and decision-making processes of the pension system as well as its financial sustainability.

According to Director **Hannu Uusitalo** from the Finnish Centre for Pensions, an evaluation of this scale has never been undertaken before.

“The Finnish pension system is considered something of an oddity internationally. That is why we would like to have an evaluation of our system undertaken by the top experts in the field. The evaluation will also comprise suggestions for development”, Mr. Uusitalo specifies.

“It will be a comprehensive overall evaluation that looks to the future. The evaluation applies to both the national and earnings-related pension schemes. The focal points, however, will be on issues of the earnings-related pension scheme.”

The previous commissioned evaluation of the Finnish pension system was made by German researcher **Axel Börsch-Supan**. He studied the system from the perspective of the 2005 pension reform.

The evaluation of the Finnish pension system will be carried out by well-known international experts Professor Nicholas Barr from England and Director Keith Ambachtsheer from Canada. The agreement with Barr and Ambachtsheer was signed in January.

Among other things, Prof. Barr has previously studied the Swedish system together with acclaimed economist **Peter Diamond**. Prof. Barr has also advised several different countries that are in the process of constructing their own pension system.

Director Ambachtsheer is specialized in issues relating to administration and investment operations. He has visited Finland before and is familiar with the operations of the pension providers in our country.

The manner in which the pension system is managed here has garnered attention lately. The implementation of a reliable management method among Finnish pension providers has been brought to the forefront at the initiative of the Financial Supervisory Authority, among others.

The work of Professor Barr and Director Ambachtsheer will be completed in early 2013 and the results published by the Finnish Centre for Pensions.

Pension provider hits turbulence

Päivi Sihvola, Communications Director of pension provider Ilmarinen, has fresh experience of crisis management. Earlier this spring, newspaper Helsingin Sanomat revealed an apartment deal between Ilmarinen and the CEO of Finnair, Mika Vehviläinen, at the time a member of the board of directors of Ilmarinen. By mid-May, several other cases of insider deals involving pension providers have come to light.

Ms Sihvola sees the ensuing crisis of confidence as a sign of a renewed emphasis on responsibility and justice in society. She welcomes the discussion and the clearer rules of conduct now being laid down by the Government, while at the same time admitting that although prepared for media interest, she had not anticipated the snowballing effect that made Ilmarinen a case study in the ensuing debate.

Good reputations are built on small deeds and the daily work taking place at every level of an organization. Slogans may be copied, but the promise behind the brand goes deeper than that. It is not enough to simply be on the right side of the law; decisions have to be made with both head and heart. Numbers are one thing, but it is the image of a company in the mind of the public that really matters. Ms Sihvola emphasizes that although the credibility of the Ilmarinen brand has taken a blow, its foundation remains firm and is the result of many years of hard work. Ilmarinen is now focusing on rebuilding trust in its brand as a reliable, competent pension provider. This also goes for the personnel: there is renewed emphasis on open, internal communication in order for employees to be able to vent their feelings about recent events.

According to Ms Sihvola, it is important to remember that the crisis has not diminished the expertise of Ilmarinen or its role as a force for good in Finnish society. The aims of the company remain the same. Now it is also guided by a clearer set of management rules as well as a healthy dose of humility.

JULKAISUJA

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT OVAT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI.

JULKAISUJA VOI MYÖSTILATA PAPERIVERSIONA KOTISIVULTA TAI OSOITTEESTA AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI (TAIVAIHDE 029 411 20).

RAPORTEJA

Statutory pensions in Finland – long term projections 2011

Raportti on englanninkielinen käännös aiemmin ilmestyneestä julkaisusta Lakisäätöiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2011 (Eläketurvakeskuksen raportteja 05/2011).

Tekijät: Ismo Risku, Kalle Elo, Tapio Klaavo, Sergei Lahti, Hannu Sihvonen ja Risto Vaittinen
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Reports 02|2012
ISBN 978-951-691-163-5 (nid.)
ISBN 978-951-691-164-2 (PDF)
ISSN-L 1238-5948
ISSN 1238-5948 (painettu)
ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

TILASTOJA

Taskutilasto 2012 / Fickstatistik 2012 / Pocket Statistics 2012

Taskutilastoon on koottu keskeisiä eläketurvaan liittyviä tilastotietoja. Julkaisu sisältää tietoja myös koko sosiaaliturvasta sekä Suomen väestöstä. Taskutilasto on saatavissa suomen-, ruotsin- ja englanninkielisenä. (Ilmestyy kesäkuussa.)

ISSN-L 1235-6808 (suomenkielinen)
ISSN-L 1236-6463 (ruotsinkielinen)
ISSN-L 1235-7480 (englanninkielinen)

TILASTORAPORTEJA

Katsaus eläketurvaan vuonna 2011

Raportissa tarkastellaan työeläkelakien mukaista toimintaa Suomessa vuonna 2011. Joiltakin osin tarkastelu kattaa koko eläkejärjestelmän. Julkaisuun on koottu keskeisiä tietoja eläkkeensaajista, eläkkeelle siirtyneistä, eläkemenoista ja työeläkkeiden rahoituksesta. (Ilmestyy kesäkuussa.)

Tekijät: Maija Hiltunen ja Marja Kiviniemi
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 04|2012
ISSN-L 1459-3823
ISSN 1459-3823 (painettu)
ISSN 1798-7466 (verkkojulkaisu)

Työeläkekuntoutus vuonna 2011

Tilastoraportissa tarkastellaan työeläkekuntoutuksen kehitystä vuodesta 1992 lähtien, pääpaino on vuodessa 2011. Raportissa on tietoa kuntoutushakemuksista, annetuista päätöksistä, valitus-oikeudesta, kuntoutujista, kustannuksista sekä päättyneistä kuntoutusohjelmista. (Ilmestyy kesäkuussa.)

Tekijä: Leena Saarnio
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 03|2012
ISSN-L 1459-3823
ISSN 1798-7466 (verkkojulkaisu)

KESKUSTELUALOITTEITA

Työkyvyttömyyseläke- päätökset 2000–2011

Vuonna 2011 työeläkejärjestelmän uusista työkyvyttömyyseläkepäätöksistä kolme neljäsosaa oli myönteisiä, mutta joka neljäs hakija sai hylkäävän päätöksen. Keskustelualoitteessa tarkastellaan rekisteritietoja käyttäen, missä hakijaryhmissä työkyvyttömyyseläkkeiden hylkäyspäätökset olivat yleisimpiä ja miten hylkäysten osuus on muuttunut 2000-luvulla.

Tekijät: Raija Gould ja Heidi Nyman
Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 03|2012
ISSN-L 1795-3103
ISSN 1795-3103 (painettu)
ISSN 1797-3635 (verkkojulkaisu)

KATSAUKSIA

Väestön ikääntymisen ja talouskriisin vaikutuksia Euroopan maiden eläkejärjestelmiin

Euroopassa väestön ikääntyminen sekä viimeaikaiset talouskriisit ovat johtaneet osin nopeisiin muutoksiin maiden eläkejärjestelmissä. Katsauksessa tarkastellaan yhdentoista Euroopan maan osalta vanhuus- ja varhaiseläkeikämuutoksia, joita maat ovat lähiaikoina toteuttaneet tai suunnitelleet toteuttavansa. Lisäksi tarkastellaan talouskriisin aiheuttamia muutoksia eläkejärjestelmien rahoitukseen.

Tekijät: Antti Mielonen, Hannu Ramberg ja Mika Vidlund
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 02|2012
ISSN-L 1236-7737
ISSN 1798-7474 (verkkojulkaisu)

**ETK:n syksyn
koulutukset
julki verkossa
kesäkuussa**

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

**ETK:n syksyn koulutuskalenteri
julkaistaan 20.6. osoitteessa
www.etk.fi**

Syksyn koulutustarjonnassa on perinteisten Työeläkeasioiden perusteet -koulutusten lisäksi ulkomaan eläkeisiin liittyviä koulutuksia ja teema-aamupäivät jatkuvat.

Syksyllä toteutetaan mm. kuntoutuseminaari, YEL-päivä sekä ajankohtaiskoulutusta työkyvyttömyyseläkkeistä.

